



POLSKIE GORY



POLSKIE / GÓRY

Barbara Zygmańska



Tekst: **Barbara Zygmńska**

Mapy: **Radosław Przebitkowski**

Redakcja: **zespół Wydawnictwa SBM**

Korekta: **zespół Wydawnictwa SBM** oraz **Calibra Sylwia Mosińska**

Projekt makiety, opracowanie graficzne i fotoedycja: **Jacek Bronowski**

Opracowanie okładki: **Aleksandra Zimoch**

Zdjęcia na okładce:

front – © Przemysław Ceglarek | Dreamstime.com

tył – © Shaiith | Dreamstime.com

Wydanie I

© Copyright for the text, cover and layout by Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.

Warszawa 2020



Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
ul. Sułkowskiego 2/2
01-602 Warszawa

www.WYDAWNICTWO-SBM.pl

ISBN 978-83-8222-159-6

SPIS TREŚCI

WSTĘP 4

SUDETY I PRZEDGÓRZE SUDECKIE

SUDETY ZACHODNIE

Góry Izerskie	8
Karkonosze	18
Góry Kaczawskie i Pogórze Kaczawskie	42
Rudawy Janowickie	52

SUDETY ŚRODKOWE

Góry Kamienne	66
Góry Wałbrzyskie	76
Góry Sowie	88
Góry Bardzkie.....	98
Góry Stołowe.....	106
Góry Bystrzyckie	124
Góry Orlickie	132

SUDETY WSCHODNIE

Masyw Śnieżnika.....	140
Góry Bialskie	154
Góry Złote	162
Góry Opawskie.....	174

PRZEDGÓRZE SUDECKIE

Masyw Ślęży.....	182
------------------	-----

KARPATY

BESKIDY

Beskid Śląski.....	192
Beskid Mały.....	208
Beskid Makowski	220
Beskid Żywiecki	230
Beskid Wyspowy	250
Gorce.....	262
Beskid Sądecki.....	274
Beskid Niski	288
Bieszczady i Góry Sanocko-Turczańskie	308

TATRY I PIENINY

Pogórze Spisko-Gubałowskie	330
Pieniny.....	340
Tatry	352

WSTĘP

Polskie góry należą do dwóch rozległych europejskich systemów górskich – Karpat oraz Masywu Czeskiego – które powstały w różnych epokach geologicznych, z różnych skał, w różny sposób i dlatego też znacząco różniących się od siebie.

Do Polski należy około 9% obszaru Karpat w tym $\frac{1}{4}$ obszaru Karpat Zachodnich, oraz większość Karpat Zewnętrznych, czyli Beskidów, a także niewielki skrawek Karpat Wschodnich –

Bieszczady oraz Góry Sanocko-Turczańskie. W Polsce znajduje się również około połowy powierzchni Sudetów, stanowiących północno-zachodnią krawędź rozległego Masywu Czeskiego i zarazem jego najwyższą i najbardziej zróżnicowaną część.

Każde z karpaccich pasm ma odrębny i niepowtarzalny charakter – piękne są bieszczadzkie połoniny i zagubione doliny Beskidu Niskiego,



Ruiny pienięskiego zamku w Czorsztynie, Jezioro Czorszyńskie i Tatry w blasku wschodzącego słońca

w których wiosną kwitną drzewa owocowe zapomnianych sadów, zachwycają gorczańskie polany i morza mgieł, z których wyłaniają się wyspy szczytów, uroczę są pełne kwiatów pienińskie łąki, olśniewające strzeliste, granitowe szczyty Tatr, zachwyca również monumentalna sylwetka Babiej Góry – najwyższego beskidzkiego szczytu.

Sudety są górami znacznie starszymi geologicznie od Karpat i również zachwycają różnorodnością krajobrazów – rozległymi podszczytowymi zrównaniami, jak np. Równia pod Śnieżką w Kar-

konoszach, polodowcowymi kotłami i głębokimi jarami, niezwykle kształtami granitowych skał w Karkonoszach i w Rudawach Janowickich, skalnymi labiryntami wyrzeźbionymi w piaskowcach Gór Stołowych i wulkanicznymi stożkami w Górach Wałbrzyskich i Górach Kaczawskich.

Polskie góry są też swoistym laboratorium przyrody. Aby chronić naturę i zachodzące w niej procesy, utworzono dziewięć parków narodowych – Bieszczadzki, Magurski, Gorczański, Pieniński, Tatrzański, Babiogórski, Gór Stołowych, Karkonoski i Świętokrzyski.





Zimowy zachód słońca nad Karkonoszami

Polskie góry są udostępnione gęstą siecią szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych i narciarskich. Na wielu wysokich szczytach Beskidów i Sudetów zbudowano wieże lub platformy widokowe. Do najciekawszych pod względem przyrodniczym miejsc prowadzą ścieżki przyrodnicze lub spacerowe, z tablicami informującymi o przyrodzie, geografii i historii regionu. Są też miejsca odpoczynkowe z wiatami chroniącymi od deszczu. Od wielu już lat służy turystom cała sieć schronisk górskich.

Wybierając się w góry, zawsze należy się zachowywać rozważnie, mieć odpowiednią do pory roku odzież i obuwie dostosowane do marszu po kamienistych górskich ścieżkach. Nawet przy pięknej pogodzie trzeba zabrać cieplejszą odzież i okrycie od deszczu, gdyż aura w górach bywa bardzo zmienna. Na wypadek niespodziewanego przedłużenia się wycieczki warto mieć

ze sobą niewielką latarkę, przyda się również kilka kanapek i słodycze oraz zapas picia. Niezbędna jest również mapa. Wskazane jest również zabranie ze sobą telefonu komórkowego, aby w razie jakiegokolwiek wypadku lub urazu móc wezwać pomoc.

Na terenie Tatr działa profesjonalne Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, a w Beskidach i Sudetach – Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Ratownicy tych służb pełnią całodobowe dyżury, są doskonale wyszkoleni do udzielenia pomocy w najtrudniejszych warunkach pogodowych i terenowych. Aby zgłosić wypadek, należy zadzwonić na numery alarmowe 985 lub 601 100 300. Pomoc można też wezwać za pomocą aplikacji Ratunek. Należy jednak mieć na uwadze, że nie wszędzie w górach jest zasięg. Akcje ratunkowe GOPR i TOPR są w Polsce bezpłatne.



 mapa
turystyczna

TWÓJ SERWIS
DO PLANOWANIA TRAS W GÓRACH

mapa-turystyczna.pl

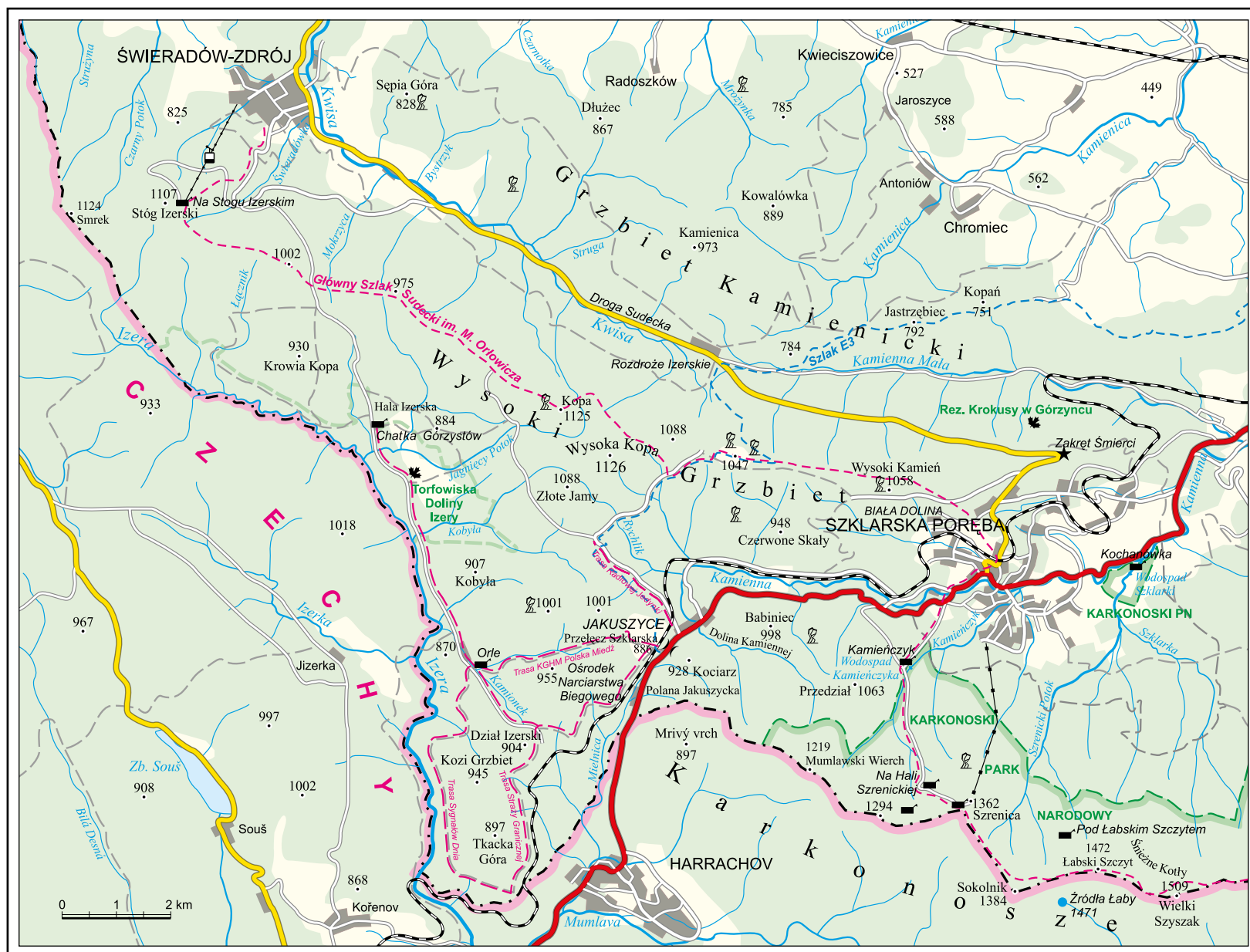
stale aktualizowana mapa szlaków · planowanie tras · profile wysokościowe · aplikacja na iOS i Android



1000 km², z czego do Polski należy 385 km². Od zachodu Góry Izerskie ogranicza Brama Żytawska, od wschodu od Karkonoszy są oddzielone Przełęczą Szklarską (886 m n.p.m.). Na północy przechodzą w Pogórze Izerskie. Po stronie czeskiej graniczą z Przedgórzem Karkonoskim i Kotliną Żytawska.

Góry Izerskie składają się z kilku grzbietów o przebiegu północny zachód-południowy wschód. Po stronie polskiej znajdują się dwa z nich – na północy Grzbiet Kamienicki o długości około 18 km, z najwyższym szczytem Kamienicą (973 m n.p.m.), oraz na południe od niego Grzbiet Wysoki o długości około

Góry Izerskie leżą na pograniczu Polski i Czech i są najbardziej na zachód wysuniętą częścią polskich Sudetów Zachodnich. Całe pasmo ma powierzchnię nieznacznie przekraczającą



Turystyczny top ✓

- ✓ Hala Izerska – polski biegun zimna
- ✓ Słynne naleśniki w schronisku Chatka Górzystów na Hali Izerskiej
- ✓ Torfowiska Doliny Izery
- ✓ Ośrodek Narciarstwa Biegowego w Jakuszycach
- ✓ Bieg Piastów
- ✓ Bieg na nartach retro

30 km, z najwyższym szczytem Wysoką Kopą (1126 m n.p.m.), zarazem najwyższym w całych Górach Izerskich. Te dwa grzbiety są oddzielone dolinami Kwisy i Małej Kamiennej. Łączą się w szerokim siodle zwanym Rozdrożem Izerskim. W tym obniżeniu wybudowano Drogę Sudecką łączącą Szklarską Porębę ze Świeradowem-Zdrojem, znaną z bardzo niebezpiecznego zakrętu.

Granica państwa przebiega na południowy zachód od Grzbietu Wysokiego, na długości około 15 km stanowi ją Izera, która jest dopływem Łaby i tym samym jako jedna z nielicznych rzek w Polsce należy do zlewiska Morza Północnego.

Klimat, geologia i rzeźba terenu

Klimat Gór Izerskich jest wyjątkowo surowy. Szczególnie zimnym miejscem, uważanym za polski biegun zimna, jest Hala Izerska usytuowana w dolinie Izery na wysokości 840–850 m n.p.m. Panuje tam klimat subalpejski. 20 lipca 1996 r. zanotowano tam $-5,5^{\circ}\text{C}$, a w lutym 2012 r. aż -36°C .

Polska część Gór Izerskich jest zbudowana głównie ze starych skał metamorficznych. Można w nich znaleźć cenne okazy minerałów i kamieni półszlachetnych, m.in. szczotki kwarcowe, turmaliny i granaty, zdarzały się również ametysty, kryształy górskie, granaty, cyrkony, a nawet pojedyncze rubiny i szafiry.

Góry Izerskie charakteryzują się niewysokimi grzbietami o łagodnych wierzchołkach, do



których powstania przyczynił się ostry i sprzyjający erozji klimat panujący tam w okresie zlodowaceń. Zbudowana ze skał bardziej odpornych na wietrzenie wschodnia część Grzbietu Wysokiego tworzy wąski grzebień z licznymi skałkami. W Grzbiecie Kamienieckim najbardziej znane granitowe wychodnie skalne zwane Białym Kamieniem znajdują się pod szczytem Sępiej Góry (828 m n.p.m.). W skałki obfituje również południowo-zachodnia część Gór Izerskich zbudowana z granitów karkonoskich.

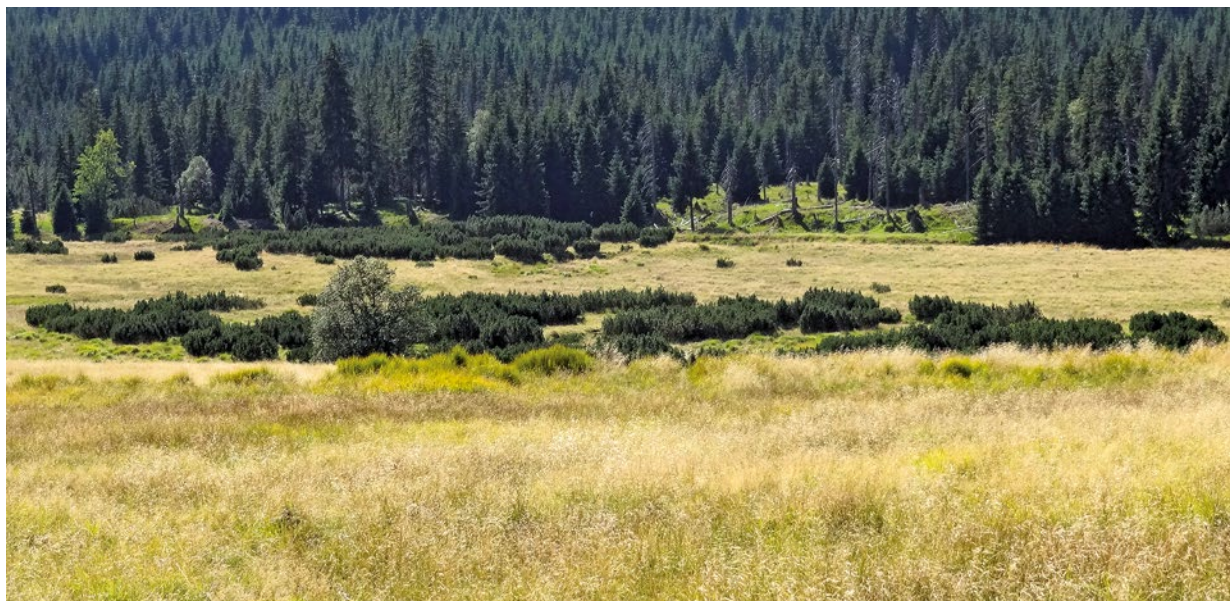
▲
Dawna kopalnia kwarcu „Stanisław” na zboczu Izerskich Garbów nad Szklarską Porębą

▼
Zima na Hali Izerskiej uważanej za polski biegun zimna



Torfowiska doliny Izery ▶

▶▶
Prywatne schronisko z bufetem
na Wysokim Kamieniu

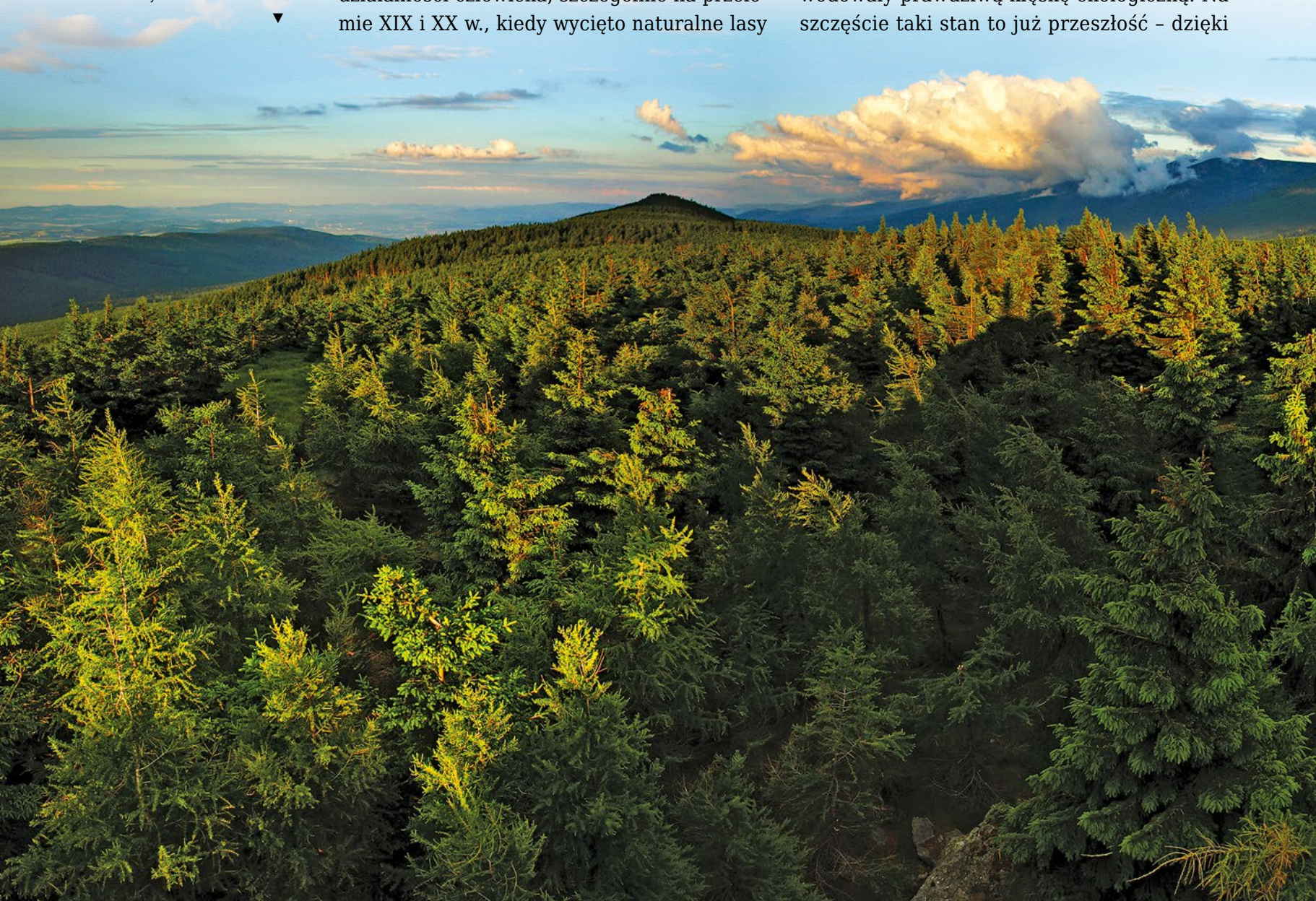


Flora i fauna

Przyroda Gór Izerskich została w znaczący sposób przekształcona w wyniku gospodarczej działalności człowieka, szczególnie na przełomie XIX i XX w., kiedy wycięto naturalne lasy

składające się z buka, świerka i jodły, a nasadzono w ich miejsce monokultury świerkowe. W latach 60. i 70. XX w. zanieczyszczenia z pobliskich kopalń, elektrowni i fabryk spowodowały prawdziwą klęskę ekologiczną. Na szczęście taki stan to już przeszłość – dzięki

Krajobraz Gór Izerskich ▼



długoletniej pracy leśników las na grzbietach się odradza. Restytuowane są naturalna w tym rejonie jodła oraz buk. Na pełne odnowienie naturalnego lasu trzeba jednak poczekać kolejne 100 lat. Ekosystemem szczególnie wyróżniającym florę Gór Izerskich spośród innych pasm sudeckich są torfowiska wysokie.

Szlaki

W Górach Izerskich wyznakowano ogółem kilkadziesiąt kilometrów szlaków, z czego dwa z nich są długodystansowe. Działają prywatne schroniska Stacja Turystyczna Orle, pozostałość starej hutniczej osady szklarskiej, oraz Chatka Górzystów – pozostałość osady założonej w XVII w. na Hali Izerskiej przez czeskich uchodźców religijnych. Na Stogu Izerskim, ponad Świeradowem-Zdrojem znajduje się schronisko PTTK, a na Wysokim Kamieniu prywatne schronisko z bufetem (od wielu lat w budowie).

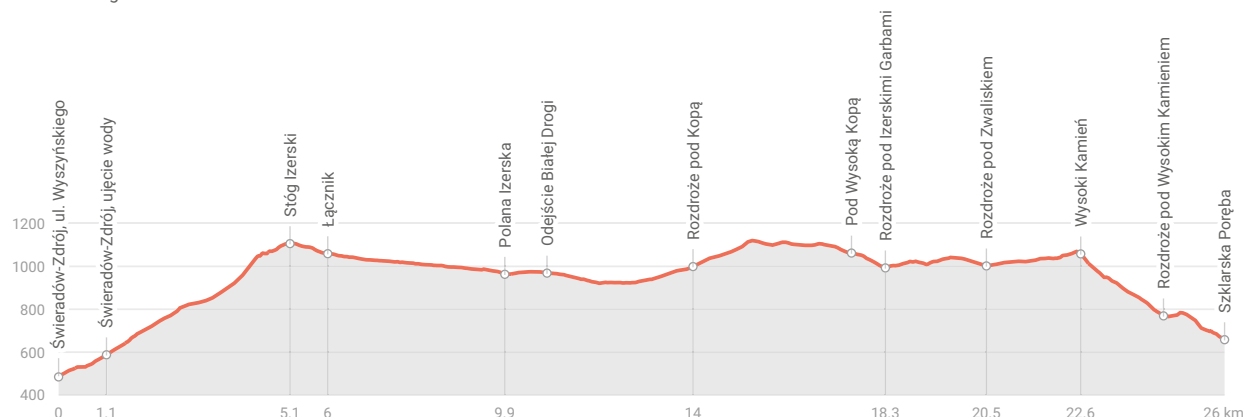




▲
Czerwony Główny Szlak Sudecki
w rejonie Stogu Izerskiego

Główny Szlak Sudecki w Górach Izerskich
26 km · 8–9 godz.

mapa
turystyczna



Czerwony Główny Szlak Sudecki im. Mieczysława Orłowicza

Długość 26 km, ↗ 1017 m, ↘ 850 m,
czas przejścia 8–9 godz.

Szlak czerwony rozpoczyna się na zachodnim obrzeżu Gór Izerskich w Świeradowie-Zdroju. Z uzdrowiska, ścinając serpentyny asfaltowej drogi, prowadzi na Stóg Izerski. Na piątym kilometrze trasy mija Schronisko PTTK Na Stogu Izerskim. Wierzchołek Stogu Izerskiego

Schronisko PTTK
Na Stogu Izerskim
▼

go znajduje się poza czerwonym szlakiem, ale można go zdobyć (5 minut marszu od schroniska i węzła szlaków). Od schroniska szlak czerwony prowadzi po Grzbiecie Wysokim, ale omija najwyższy szczyt Gór Izerskich – Wysoką Kopę, na którą wiedzie ścieżka bez szlaku (10 minut marszu). Dalej trasa biegnie na Wysoki Kamień (1058 m n.p.m.), gdzie stoi prywatne schronisko (czynny tylko bufet), a następnie do Szklarskiej Poręby i dalej w Karkonosze.





 Europejski szlak E3
Atlantyk–Morze Czarne

Długość 43 km, ↗ 1060 m, ↘ 1524 m,
czas przejścia 12–13 godz.

Ten fragment europejskiego szlaku E3 Atlantyk–Morze Czarne w Górach Izerskich jest oznakowany najpierw kolorem zielonym, a potem niebieskim. Od stacji kolejowej w Jakuszycach

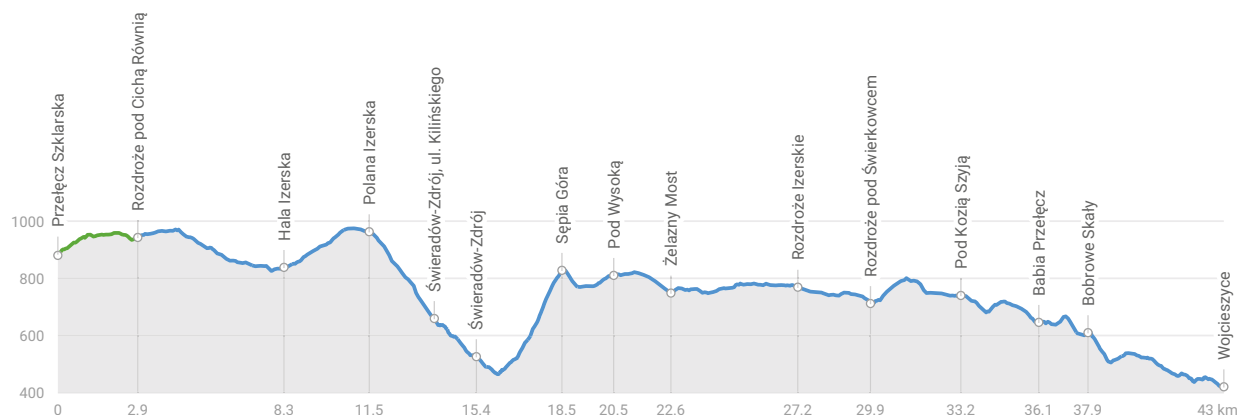
E3 wiedzie zgodnie z przebiegiem szlaku zielonego na Rozdroże pod Cichą Równią, skąd biegnie dalej wzdłuż niebieskich znaków przez Halę Izerską, Polanę Izerską, Świeradów-Zdrój i dalej Grzbietem Kamienickim przez Sępia Górę, Żelazny Most, Rozdroże Izerskie, Bobrowe Skały do Wojcieszyc w pobliżu Jeleniej Góry, aby dalej podążyć w kierunku doliny rzeki Bóbr.

▲
Bobrowe Skały

▼
Drogowskaz turystyczny
na Polanie Izerskiej

Europejski szlak E3 w Górach Izerskich
43 km · 12–13 godz.

 mapa
turystyczna





▲
Trasy rowerowe
w rejonie Jakuszyń

Szlaki rowerowe

W Górach Izerskich nie brakuje wygodnych szutrowych i wąskich asfaltowych dróg prowadzących zarówno dolinami, jak i grzbiętami górskimi, co stwarza wyjątkowo dogodne warunki do uprawiania turystyki rowerowej. W okolicach Szklarskiej Poręby, Świeradowa-Zdroju i Piechowic wyznakowano około 20 tras rowerowych, każdą w formie pętli rozpoczynającej się i kończącej w jednej z wymienionych miejscowości. Trasy mają od 10 do 60 km długości i zróżnicowany stopień trudności. W większości są poprowadzone łatwymi drogami, dostępnymi dla każdego rowerzysty.

Trasy narciarstwa biegowego

Niezwykle popularne w Górach Izerskich są narciarskie trasy biegowe wytyczone w okolicach Jakuszyń, gdzie znajduje się słynny Ośrodek Narciarstwa Biegowego. Trasy te są odpowiednie do uprawiania narciarstwa biegowego zarówno przez amatorów, jak i wyczyńców. Dzięki doskonałym warunkom klimatycznym śnieg zalega tu grubą warstwą aż do późnej wiosny. Narciarskich tras spacerowo-turystycznych jest 14, a ogółem mają one około 100 km długości. Wszystkie tworzą pętle w kształcie listka koniczyny i łączą się ze sobą. Najwyżej położony punkt ma 1003 m n.p.m., najniższy – 752 m n.p.m. Ponadto na terenie ośrodka wytyczono cztery wyczynowe trasy biegowe z homologacją światową FIS (Międzynarodowej Federacji Narciarskiej), o długości 7500 m, 5005 m, 5090 m i 1000 m.

Od wielu lat na terenie Ośrodka Narciarstwa Biegowego rozgrywana jest znana wśród miłośników narciarstwa biegowego impreza sportowa Bieg Piastów. Od 2004 r. odbywa się Bieg na nartach retro, w którym prawo startu mają zawodnicy na starych nartach (hasłem przewodnim jest „zero plastiku w sprzęcie”) i ubrani w stroje narciarskie z poprzednich epok. Na trasach Gór Izerskich każdego roku rozgrywane są również zawody psich zaprzęgów o randze międzynarodowej.

▼
Trasy narciarstwa biegowego
w okolicach Jakuszyń



Atrakcje pasma

Góry Izerskie rozpościerają się pomiędzy dwoma znanymi sudeckimi miejscowościami turystycznymi – Świeradowem-Zdrojem i Szklarską Porębą. Na Stóg Izerski można wjechać kolejką gondolową ze Świeradowa-Zdroju. Na jego stokach powstało kilka tras narciarskich.

Hala Izerska

Hala Izerska to rozległa polana w centrum Gór Izerskich, nad rzeką Izerą, zwana polskim biegunem zimna. Krzyżują się tam szlaki niebieski ze Szklarskiej Poręby do Pilchowic oraz żółty ze Stogu Izerskiego do Rębiszowa, a zaczyna się szlak czerwony do schroniska Orle. Dawniej istniała tu osada Wielka Izera, założona w czasach wojny trzydziestoletniej przez uchodźców polityczno-religijnych z habsburskich Czech. Z niewielkiego osiedla leśnego pod koniec XIX w. powstała spora miejscowość. Dzisiaj na rozległym trawiastym obszarze hali można znaleźć jedynie kamienne podmurówki dawnych domów oraz budynek szkoły, w którym działa schronisko Chatka Górzystów serwujące m.in. pyszne naleśniki z jagodami. Hala Izerska częściowo wchodzi w skład rezerwatu przyrody Torfowiska Doliny Izery.

Izera

Izera, rzeka o długości 164 km, należy do zlewiska Morza Północnego. Jej źródła znajdują się na południowym zboczu Smreku, po czeskiej stronie. Meandruje przez Halę Izerską i długi ciąg torfowisk wysokich objętych ścisłym rezerwatem przyrody Torfowiska Doliny Izery oraz Rašeliniště Jizery w Czechach. Na długości 15 km wyznacza granicę polsko-czeską. Od okolic Harrachova rzeka płynie przez terytorium Republiki Czeskiej i pomiędzy miastem Mladá Boleslav a Pragą wpada do Łaby.

Jakuszyce

Ta usytuowana na wysokości 850–886 m n.p.m. dzielnica Szklarskiej Poręby jest znana z wyjątkowego klimatu sprzyjającego uprawianiu sportów zimowych, a zwłaszcza narciarstwa biegowego. Organizowane są tam liczne im-



▲ Hala Izerska (w oddali schronisko Chatka Górzystów)

prezy sportowe (Bieg Piastów, puchary świata, Polski i Karkonoszy), a także jedno z najtrudniejszych europejskich średniodystansowych wyścigów psich zaprzęgów.

Przez osadę przepływa rzeka Kamienna (dopływ Bobru). W Jakuszycach znajduje się przystanek Kolei Izerskiej, najwyżej usytuowana stacja kolejowa w Polsce. Obok przebiega zielony szlak łączący Pielgrzyny w Karkonoszach z Rozdrożem Izerskim.

Kamienica

Kamienica (973 m n.p.m.), najwyższy szczyt Grzbietu Kamienickiego, znajduje się w jego środkowej części. Zbudowany z gnejsów masyw ma kształt rozległej, spłaszczonej kopuły i jest porośnięty świerkowym lasem. Na południowo-zachodnim zboczu, na wysokości około 880 m n.p.m. z lasu wyłaniają się kilkumetrowe skałki Rysianki, a na wysokości około 670 m n.p.m. skała Zamczysko. Przez wierzchołek nie prowadzi żaden znakowany szlak pieszy. Jej południowe stoki trawersuje stosunkowo nisko niebieski szlak ze Świeradowa-Zdroju do Wojcieszyc.

▼ Graniczna rzeka Izera w rejonie Hali Izerskiej





▲
Hala Spacerowa
w Świeradowie-Zdroju

Rezerwat Krokusy w Górzycu

Rezerwat przyrody na północnym zboczu Grzbietu Wysokiego, na wysokości około 630–640 m n.p.m. chroni jedyne w polskich Sudetach i na Śląsku stanowiska szafranu spiskiego, zwanego potocznie krokusem.

Smrek

Smrek (Smrk, 1123 i 1124 m n.p.m.) to dwuwierzchołkowy szczyt na zachodnim krańcu Wysokiego Grzbietu Gór Izerskich, najwyższy w czeskiej części Gór Izerskich. Niższy wierzchołek Smreka znajduje się na granicy polsko-czeskiej. W jego pobliżu stoi wieża, z której przy dobrej widoczności rozpościera się widok na całe Góry Izerskie, Karkonosze, Pogórze Izerskie i Góry Łużyckie. Nieopodal znajduje się pomnik niemieckiego poety romantycznego Theodora Körnera, upamiętniający jego wizytę w 1809 r. Wyższy wierzchołek jest usytuowany po czeskiej stronie. Przez Smrek wiedzie zielony szlak ze Świeradowa-Zdroju do Lubania przez Pogórze Izerskie, a także kilka szlaków czeskich.

▼
Kolej gondolowa na Stóg Izerski
i panorama Świeradowa-Zdroju



Stóg Izerski

Stóg Izerski (1105 m n.p.m.), jeden z najwyższych szczytów Gór Izerskich, jest usytuowany na zachodnim krańcu Wysokiego Grzbietu, w pobliżu granicy polsko-czeskiej. Jego nazwa pochodzi od niewielkiej osady, która kiedyś znajdowała się tuż pod szczytem, w miejscu obecnego schroniska. Jest to najbardziej wysunięte na zachód schronisko PTTK po polskiej stronie Sudetów. Na całkowicie porośnięty lasem świerkowym Stóg Izerski można wjechać ze Świeradowa-Zdroju kolejką gondolową. Obok schroniska prowadzi znakowany czerwono Główny Szlak Sudecki, zaczynają się też szlaki żółty i zielony.

Świeradów-Zdrój

Świeradów-Zdrój to miasto uzdrowiskowe z licznymi atrakcjami. Już w XVI w. były znane lecznicze właściwości występujących tutaj źródeł, a pierwsi kuracjusze zaczęli przybywać do miejscowości w drugiej połowie XVIII w. Aby poczuć klimat dawnego kurortu, warto zwiedzić zabytkową, najdłuższą na Dolnym Śląsku Halę Spacerową, która znajduje się w Domu Zdrojowym. Stojącą przy wejściu do parku Zdrojowego fontannę zdobią żabki, symbol miasta, z którymi jest związana legenda. W 1572 r. w zapiskach lokalnego lekarza pojawiła się notatka o martwej żabie leżącej przy źródle. Zdumiewający był fakt, że płaz leżał w tym miejscu wiele dni i nie ulegał rozkładowi. Doktor zaczął szukać przyczyny dziwnego zjawiska i znalazł je w wodzie ze źródła. Właśnie w ten sposób odkryto lecznicze właściwości świeradowskiego źródła. W granicach Świeradowa działa też drugie uzdrowisko, Czerniawa-Zdrój, którego najciekawszą atrakcją jest zabytkowy Czarci Młyn z XIX w. Na miłośników turystyki letniej i zimowej czeka nowoczesna kolej gondolowa na Izerski Stóg (1107 m n.p.m.), obsługująca zarówno narciarzy, jak i turystów pieszych oraz rowerowych. W Świeradowie zaczyna się wiele szlaków, w tym bardzo ciekawa szczególnie dla dzieci leśna ścieżka edukacyjna na Zajęcznik, a także czerwony Główny Szlak Sudecki im. Mieczysława Orłowicza, przebiegający przez całe Sudety. Kilka innych szlaków prowadzi z uzdrowiska na wznoszący się ponad nim szczyt Stóg Izerski.



Torfowiska Doliny Izery

Torfowiska, szczególnie ekosystem Gór Izerskich, rozpościerają się po obu stronach granicy polsko-czeskiej na powierzchni około 350 ha. Wiek najstarszych z nich szacuje się na 10 tys. lat. Na torfowiskach rosną m.in. sosna błotna i brzoza karłowata, która występuje w tundrze na dalekiej północy, a w Góry Izerskie została przyniesiona przez lodowiec podczas ostatniego zlodowacenia. Poza tym występują tu: malina moroszka, jałowiec halny, rosiczki, wełnianeczka darniowa i wiele innych ciekawych roślin. Część torfowisk porasta kosodrzewina. W 2000 r. w dolinie Izery utworzono rezerwat Torfowiska Doliny Izery o powierzchni 485 ha, który razem z rezerwatem Rašeliniště Jizery tworzy największy tego typu obszar w Sudetach.

Wysoka Kopa

Usytuowana w środkowej części Wysokiego Grzbietu Wysoka Kopa (1126 m n.p.m.) to najwyższy szczyt Gór Izerskich. Ma kształt masywnej kopuły i jest zbudowana z granitów, gnejsów oraz łupków. W wyniku klęski ekologicznej w latach 80. XX w. została całkowicie pozbawiona lasów. Jej płaski wierzchołek porastają borówczyska i łąki subalpejskie z rzadkimi gatunkami roślin górskich. W pobliżu szczytu północne zbocze Wysokiej Kopy trawersuje czerwony Główny Szlak Sudecki.

Wysoki Kamień

Znajdujący się w Wysokim Grzbiecie, tuż ponad Szklarską Porębą Wysoki Kamień (1058 m n.p.m.) to doskonały punkt widokowy, z którego można podziwiać panoramę Karkonoszy, gór Izerskich i Kaczawskich oraz Rudaw Janowickich. Grzbiet jest zwieńczony kilkoma skałkami zbudowanymi z hornfelsu, bardzo odpornej na wietrzenie skały. Pod wierzchołkiem stoi prywatne schronisko (w budowie; w 2019 r. dostępny był tylko bufet). W pobliżu przebiega czerwony Główny Szlak Sudecki, zaczyna się też żółty szlak do Piechowic.

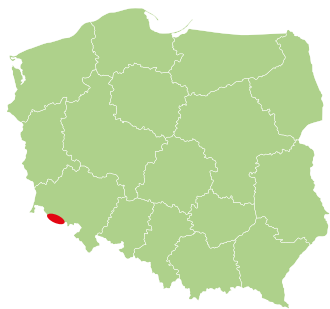
Zakręt śmierci

Ostry zakręt drogowy na drodze wojewódzkiej nr 358 zwanej Droga Sudecką, która łączy Szklarską Porębę ze Świeradowem-Zdrojem, znajduje się na zboczu Czarnej Góry. Szosę zbudowano w latach 1935–1937. Pod jej powierzchnią powstały też chodniki minerskie, które miały służyć do ewentualnego wysadzenia drogi w powietrze. Miejsce bywa celem wycieczek i spacerów, prowadzą do niego dwa szlaki turystyczne – czarny wokół Szklarskiej Poręby i żółty z Piechowic na Wysoki Kamień. Z parkingu i punktu widokowego w pobliżu zakrętu roztacza się ładny widok na Karkonosze i Kotlinę Jeleniogórską.

▲ Torfowiska w dolinie Izery

Wieża widokowa przy prywatnym schronisku na Wysokim Kamieniu ▼





KARKONOSZE

Najwyższe pasmo górskie Sudetów wyróżnia się wśród otaczających je gór powierzchnią i wysokościami, o czym świadczy ich dawna nazwa – Góry Olbrzymie. Są to jednocześnie jedyne sudeckie góry z rzeźbą polodowcową. Występują tam liczne głazowiska, polodowcowe kotły i niższe niwalne. Charakterystycznym elementem krajobrazu są malownicze granitowe skałki.

Położenie, granice, podział

Karkonosze to najbardziej rozległa i najwyższa grupa górską w całych Sudetach. Pasma rozpościera się na długości około 70 km po obu stronach granicy polsko-czeskiej, pomiędzy Przełęczą Szklarską (Novosvětský průsmyk, 886 m n.p.m.)

na zachodzie a Przełęczą Lubawską (Královské sedlo, 516 m n.p.m.) na wschodzie. Na południu, po stronie czeskiej Karkonosze łagodnie przechodzą w bardzo rozległe i skomplikowane topograficznie Pogórze Karkonoskie.

Głównym grzbietem Karkonoszy przebiega wododział pomiędzy zlewiskami Bałtyku i Morza Północnego. Cieki północnych stoków grzbietu zasilają dopływy Odry, a stoki południowe – dopływy Łaby. Karkonosze należą do Sudetów Zachodnich, a ich powierzchnia wynosi około 650 km², z czego do Polski należy 185 km², czyli 28,46%.

Najwyższym grzbietem Karkonoszy jest graniczny Główny Grzbiet (Slezský hřbet), który stanowi zwarty i wyrównany pod względem wysoko-



ści maszy z jednym wyróżniającym się stożkowym wzniesieniem – Śnieżką (1602 m n.p.m.), najwyższym szczytem całych Sudetów oraz Czech.

Klimat, geologia i rzeźba terenu

Karkonosze nie są górami typu alpejskiego, ale panujący w nich klimat odpowiada europejskim góróm wysokim. Opady śniegu w lecie wcale nie są tam rzadkością, a na Śnieżce ujemne temperatury notuje się przez ponad 180 dni w roku. W górnych partiach gór zdarzają się tylko trzy bezwietrzne dni w roku. Zimą często można zaobserwować zjawisko inwersji termicznej – w Kotlinie Jeleniogórskiej jest wtedy zimniej niż w górach, czemu towarzyszy morze chmur. Kiedy nad góry nadciągają arktyczne wyże, z wysokich grzbietów można podziwiać panoramy w promieniu ponad 100 km.

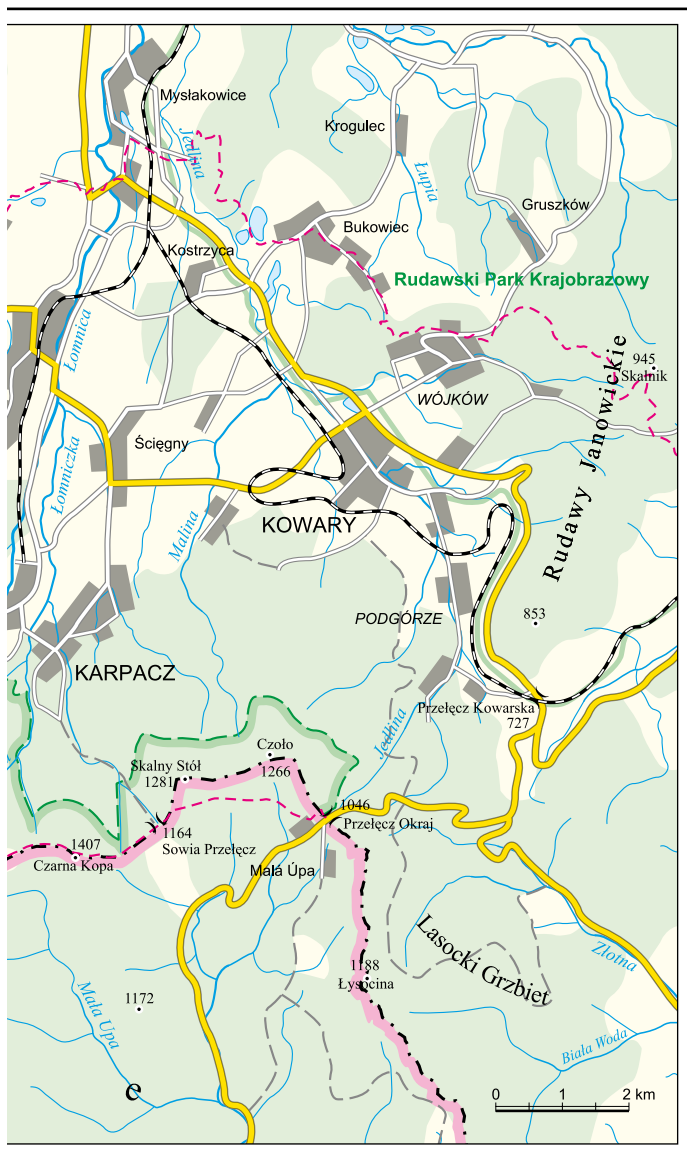
Turystyczny top ✓

- ✓ Śnieżka, najwyższy szczyt Karkonoszy
- ✓ Droga Jubileuszowa na Śnieżkę
- ✓ Schronisko Samotnia w Kotle Małego Stawu
- ✓ Śnieżne Kotły
- ✓ Źródła Łaby pod Łabskim Szczytem
- ✓ Wodospad Kamieńczyka – najwyższy w Sudetach

Trzon Karkonoszy jest zbudowany ze starych skał metamorficznych: łupków łuszczykowych, fylitów i kwarcytów. W czasie orogenezy hercyńskiej w tym rejonie nastąpiła gigantyczna intruzja granitu, który został odsłonięty w erze mezozoicznej i w trzeciorzędzie po zwieterzeniu okrywających go starszych skał. Z granitu zbudowane są prawie całe polskie Karkonosze wraz z pogórzem oraz cały graniczny Grzbiet Główny. W erze mezozoicznej na początku trzeciorzędu prawie cały potężny krystaliczny maszy uległ zrównaniu na skutek erozji, ale w okresie fałdowania alpejskiego w nierównomierny sposób został ponownie wydzwignięty i spękany. Ślady wcześniejszego zrównania można zaobserwować w wielu miejscach na głównym grzbiecie Karkonoszy, m.in. na Równi pod Śnieżką.



▲ Granitowe formacje skalne w Karkonoszach



▼ Równia pod Śnieżką, widok spod szczytu Śnieżki



W kształtowaniu współczesnej rzeźby Karkonoszy ogromną rolę odegrały zlodowacenia w okresie czwartorzędu. Najdalej lądolód skandynawski dotarł do granic Kotliny Jeleniogórskiej, w Karkonoszach powstały wtedy lokalne lodowce górskie. Ich pozostałością są m.in. doliny oraz kotły polodowcowe, np. Małego i Wielkiego Stawu, Śnieżne Kotły, a po stronie południowej – Labský důl, Obří důl, Kotelní jámy i Sněžné jámy. Oprócz tego występują tu nisze niwalne (np. Biały Jar) i rozległe gołoborza (np. na Śnieżce). Oprócz wymienionych wyżej śladów zlodowaceń do charakterystycznych elementów karkonoskiego krajobrazu należą liczne granitowe ostańce skalne o wysokości dochodzącej do 25 m, wieńczące główny grzbiet Karkonoszy (np. Pielgrzymy, Słonecznik, Czeskie Kamienie, Śląskie Kamienie) i wodospady (np. Kamieńczyka, Szklarki, Podgórnej).

Formacja skalna Pielgrzymy
w Karkonoszach



Flora i fauna

Szata roślinna Karkonoszy, podobnie jak w innych pasmach sudeckich, została w znaczny sposób przekształcona przez człowieka. Mimo zmian spowodowanych wyrębem lasów, przede wszystkim dolnoreglowych, w niezłym stanie zachował się układ pięter roślinnych, które ze względu na surowy klimat znajdują się nawet kilkaset metrów niżej niż np. w Tatrach. Największemu przekształceniu uległo piętro regla dolnego, w którym dawne lasy mieszane i bukowe zostały w przeważającej większości zastąpione przez sztucznie nasadzone świerczyny. Ich niewielkie fragmenty, które zachowały się w okolicach Chojnika, wodospadu Szklarki i w kilku innych miejscach, są przeważnie chronione w rezerwach przyrody lub obszarach ochrony ścisłej. Z kolei świerkowe bory regla górnego, w których autochtoniczne odmiany świerka zostały zastąpione drzewami nasadzonymi przez człowieka, a pochodzącymi z nasion odmian



nizinnych, w latach 70. XX w. uległy prawie całkowitemu zniszczeniu za sprawą masowo występującego szkodnika – wskaźnicy modrzewianeczki. Obecnie dzięki pracy leśników lasy świerkowe stopniowo się odradzają.

Powyżej regła górnego na wysokości od 1250 do 1450 m n.p.m. występuje piętro kosodrzewiny, której towarzyszy wiele cennych i pięknie kwitnących roślin. Niezwykle cennym ekosystemem są wysokogórskie torfowiska wysokie na Równi pod Śnieżką i u podnóża Smogorni.

Obecnie świat zwierzęcy Karkonoszy jest skromniejszy niż w czasach historycznych, ponieważ góry te od dawna były penetrowane przez ludzi. W XXI w. powróciły rysie, które wyginęły na tych terenach na przełomie XVIII i XIX w., oraz wilki wytępione w czeskich Karkonoszach w 1842 r., a po północnej stronie gór w 1761 r. Ostatnio raz widziany w latach 60. XIX w. orzeł przedni w 2017 r. powrócił i znów gniazduje w Karkonoszach. Pod koniec XIX w. sprowadzono z Korsyki niewielkie stado muflonów, które dziś liczy 30–35 osobników.

Najlepiej zachowanymi pod względem przyrodniczym rejonami Karkonoszy są rezerваты ścisłe oraz podnóże Lasockiego Grzbietu. W celu ochrony unikatowych wartości przyrodniczych w 1959 r. utworzono Karkonoski Park Narodowy.

Szlaki

Karkonosze są najpopularniejszą wśród turystów grupą górską w Sudetach. Przemierzając karkonoskie szlaki, można liczyć na



▲ Karkonoski muflon

noclegi nawet wysoko w górach. W okolicach głównego grzbietu karkonoskiego działa siedem schronisk PTTK: Na Hali Szrenickiej, Pod Łabskim Szczytem, Odrodzenie (na Przełęczy Karkonoskiej), Nad Łomniczką (przy szlaku do Kotła Łomniczki), Samotnia (w kotle Małego Stawu), Strzecha Akademicka (na Złotówce) oraz Na Przełęczy Okraj. Listę uzupełnia kilka schronisk prywatnych: Na Szrenicy, Kochanówka (obok Wodospadu Szklarki) oraz Kamieńczyk (obok Wodospadu Kamieńczyka).



Czerwony Główny Szlak Sudecki im. Mieczysława Orłowicza

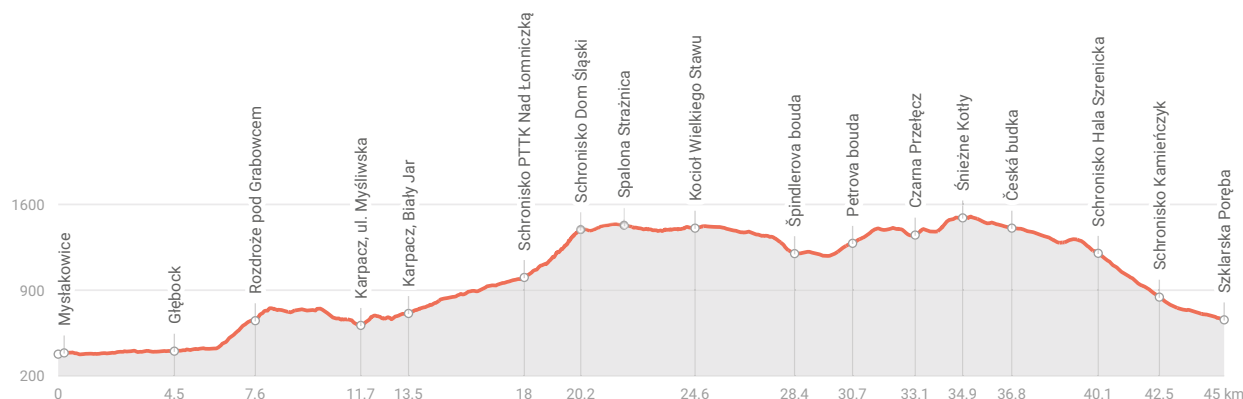
Długość 45 km, ↗ 1955 m, ↘ 1686 m,
czas przejścia 14–16 godz.

Główny Szlak Sudecki przemierza Karkonosze grzbietem granicznym. Od Mysłakowic do Karpacza prowadzi przez niewysokie wzniesienia Pogórza Karkonoskiego. Z centrum Karpacza wiedzie do ronda i przystanku autobusowego

▼ Drogowskaz turystyczny w Karkonoszach w pobliżu Śnieżki

Główny Szlak Sudecki w Karkonoszach
45 km · 14–16 godz.

mapa
turystyczna





▲
Schronisko Śląski Dom
i Śnieżka w zimowej scenerii

▼
Droga Przyjaźni na głównym
grzbiecie Karkonoszy



Biały Jar, skąd rozpoczyna się podejście. Obok schroniska Nad Łomniczką i symbolicznego Cmentarza Ofiar Gór szlak wznosi się zakosami po stromym zboczu Kotła Łomniczki do schroniska Śląski Dom (zimą ten odcinek jest zamknięty ze względów bezpieczeństwa). Główny Szlak Sudecki nie wchodzi na Śnieżkę. Od Śląskiego Domu prowadzi w kierunku zachodnim głównym grzbieciem Karkonoszy, mija skalną grupę Słonecznik i dociera do schroniska Odrodzenie na Przełęczy Karkonoskiej (1198 m n.p.m.). Stamtąd wciąż głównym grzbieciem trasa wiedzie obok kolejnych grup skalnych Śląskie Kamienie i Czeskie Kamienie na Śmielec (1424 m n.p.m.), a następnie do górnej

krawędzi Śnieżnych Kotłów, skąd rozpościera się wspaniały widok na skalne otoczenie. Następnie szlak trawersuje poniżej wierzchołka od strony południowej Łabski Szczyt (1471 m n.p.m.), a następnie również trawersem osiąga Szrenicę (1362 m n.p.m.). Dalej obok Wodospadu Kamieńczyka schodzi do Szklarskiej Poręby. Na trasie znajduje się kilka schronisk: Śląski Dom na Równi pod Śnieżką, Odrodzenie na Przełęczy Karkonoskiej, Schronisko PTTK Na Hali Szrenickiej oraz niewielkie prywatne schronisko Kamieńczyk.

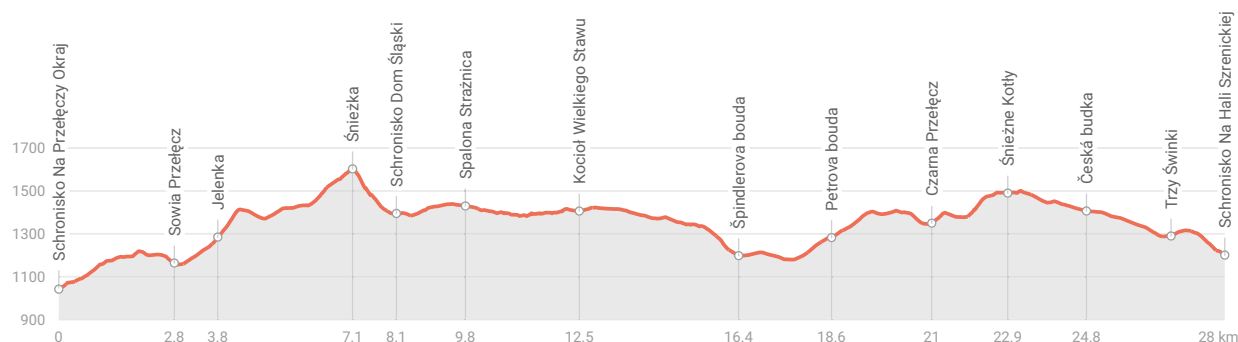
Droga Przyjaźni Polsko-Czeskiej

Długość 28 km, ↗ 1301 m, ↘ 1148 m,
czas przejścia 9–11 godz.

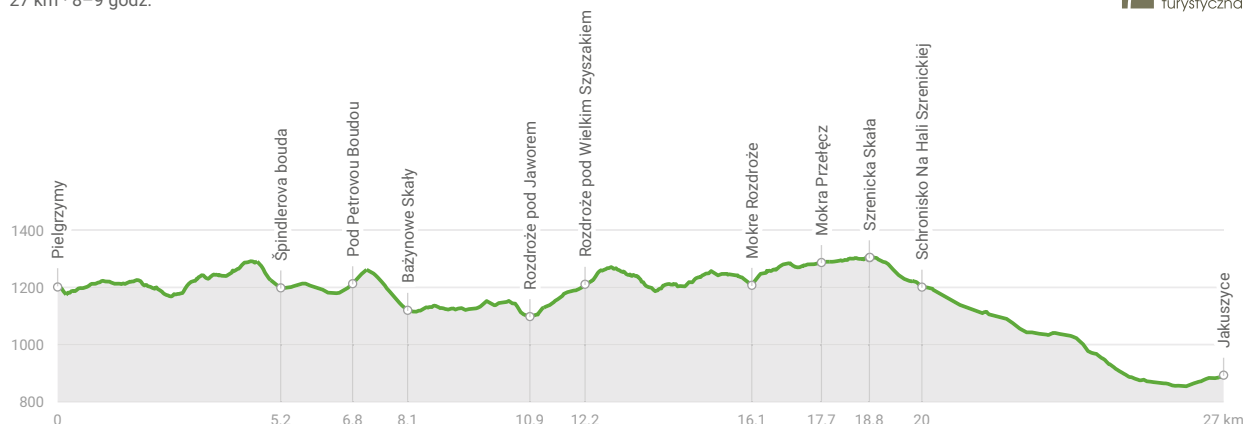
Szlak prowadzi po głównym grzbiecie Karkonoszy – od przełęczy Okraj na Halę Szrenicką – wiodąc wyraźną, ułożoną z kamieni drogą po polskiej lub czeskiej stronie granicy. Jako jedyny polski szlak osiąga szczyt Śnieżki. Na odcinku od Śląskiego Domu do Hali Szrenickiej pokrywa się z Głównym Szlakiem Sudeckim. Na trasie znajduje się kilka schronisk: Na Przełęczy Okraj, Śląski Dom na Równi pod Śnieżką, Odrodzenie na Przełęczy Karkonoskiej oraz Schronisko PTTK Na Hali Szrenickiej. Szlak oficjalnie uruchomiono 16 czerwca 1961 r. na mocy polsko-czechosłowackiej konwencji turystycznej. W latach 70. i 80. XX w. na Drodze Przyjaźni odbywały się nielegalne spotkania polskiej i czechosłowackiej opozycji, m.in. pierwsze spotkanie Jacka Kuronia z Vaclavem Havlem w 1978 r.

Droga Przyjaźni Polsko-Czeskiej
28 km · 9–11 godz.

 mapa
turystyczna



Ścieżka nad Reglami
27 km · 8–9 godz.



 Szlak zielony Ścieżka nad Reglami

Długość 27 km, ↗ 856 m, ↘ 1138 m,
czas przejścia 8–9 godz.

Ścieżka nad Reglami prowadzi po polskiej stronie poniżej głównego grzbietu Karkonoszy. Przecina dolne części polodowcowego Czarne-go Kotła Jagniątkowskiego, Łabskiego Kotła oraz Śnieżnych Kotłów, zapewniając rozległe widoki na ich otoczenie. Zimą, w szczególności

niesprzyjających warunkach śniegowych i przy zagrożeniu lawinowym, bywa zamykany. Tra-sa zaczyna się obok skalnej grupy Pielgrzymy, prowadzi obok schroniska Odrodzenie przez Hutniczy Grzbiet, dolną krawędzią Czarne-go Kotła Jagniątkowskiego, a następnie zboczem Śmielca i dolną krawędzią Śnieżnych Kotłów na Halę Szrenicką, gdzie stoi schronisko. Dalej szlak sprowadza z Hali Szrenickiej do Jakuszyce, a potem wiedzie w Góry Izerskie.



▲ Śnieżne Kotły od dołu, ze Ścieżki nad Reglami nad Śnieżnymi Stawkami

Karkonoska Ścieżka nad Reglami

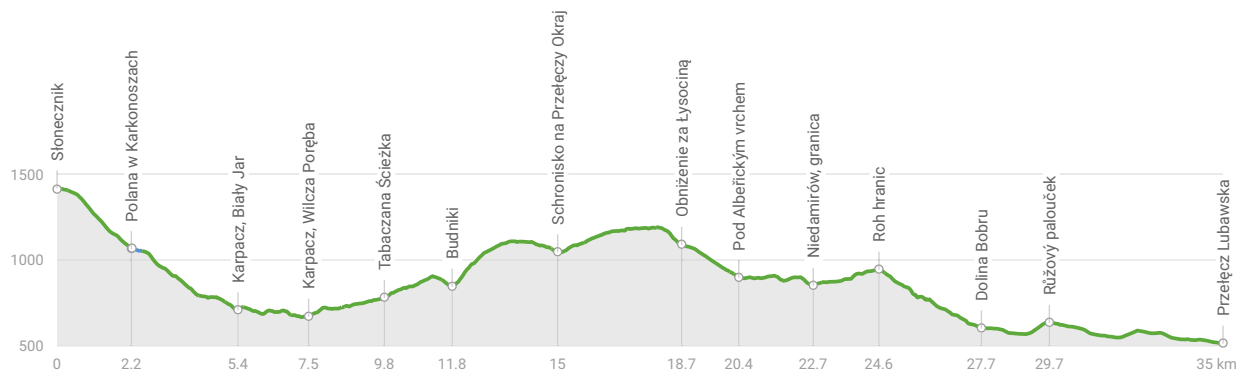




▲
Znaki szlaków na skale Słonecznik – m.in. początek/koniec zielonego szlaku granicznego oraz żółtego szlaku podnóżami Karkonoszy

Szlak graniczny
35 km · 10–11 godz.

mapa
turystyczna



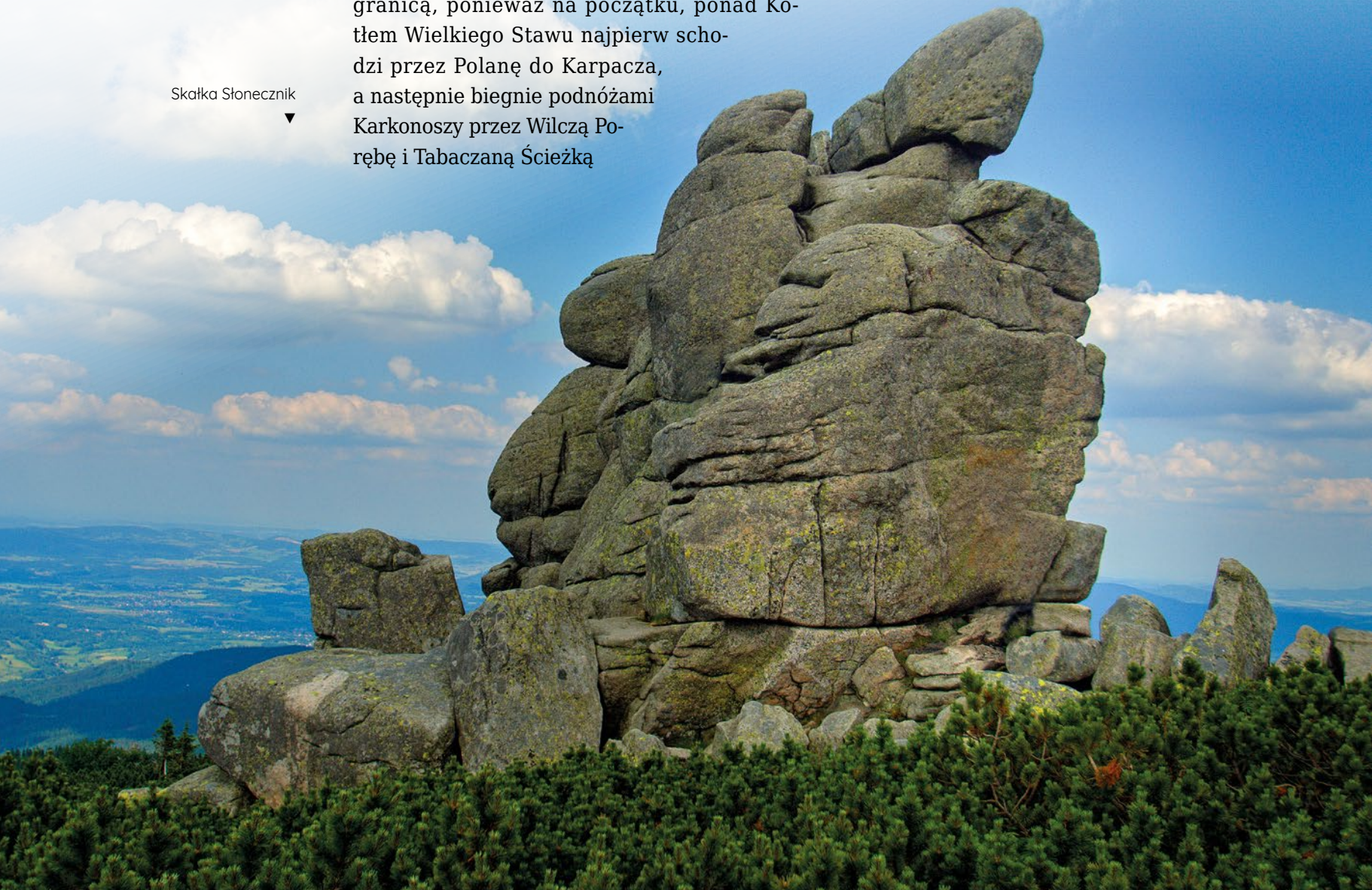
Szlak zielony graniczny

Długość 35 km, ↗ 1015 m, ↘ 1920 m, czas przejścia 10–11 godz.

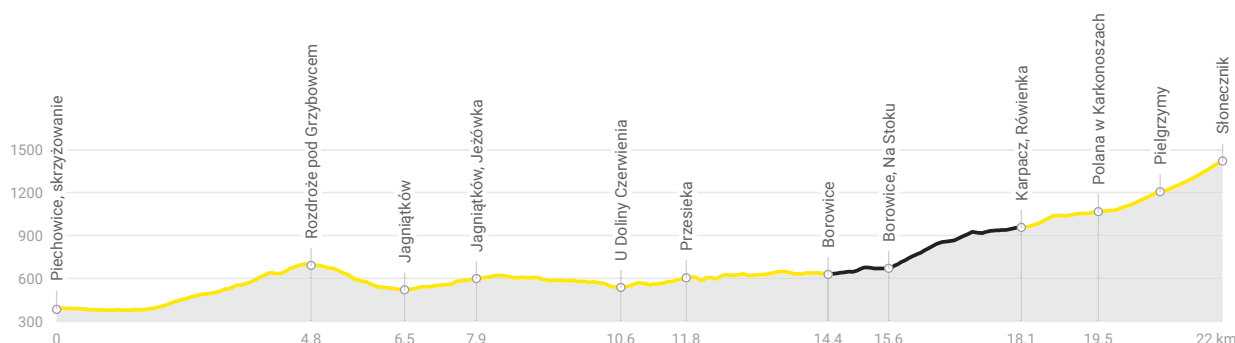
Na długim odcinku szlak wiedzie wzdłuż granicy państwa: od skałki Słonecznik na krawędzi Kotła Wielkiego Stawu na Przełęcz Lubawską. Nie zawsze zgodnie z nazwą prowadzi ściśle granicą, ponieważ na początku, ponad Kotłem Wielkiego Stawu najpierw schodzi przez Polanę do Karpacza, a następnie biegnie podnóżami Karkonoszy przez Wilczą Porębę i Tabaczaną Ścieżkę

u podnóża Kowarskiego Grzbietu na przełęcz Okraj. Tam rozpoczyna się właściwy graniczny odcinek trasy. Od Lasockiego Grzbietu podąża granicą, niżej przecina dolinę Bobru i prowadzi dalej niskimi wzgórzami Bramy Lubawskiej na Przełęcz Lubawską. Następnie wiedzie przez Góry Kamienne do Tłumaczowa koło Nowej Rudy.

▼
Skałka Słonecznik



Szlak podnóżami Karkonoszy
22 km · 7–8 godz.



Szlak żółty podnóżami Karkonoszy

Długość 22 km, ↗ 1469 m, ↘ 434 m,
czas przejścia 7–8 godz.

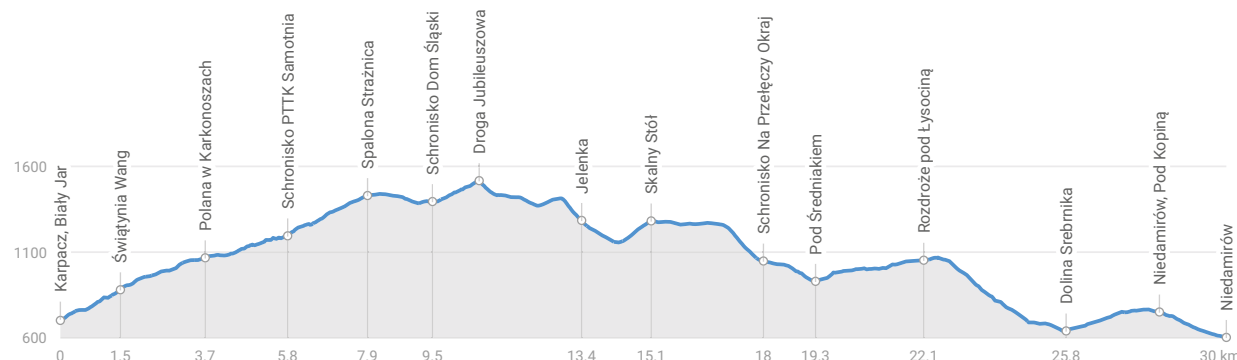
Wśród dłuższych i ciekawszych karkonoskich szlaków pieszych warto zwrócić uwagę na szlak żółty prowadzący podnóżami Karkonoszy. Jego atutem są ciekawe widoki na całe pasmo. Trasa wiedzie z Piechowic przez Jagniątków, Przesiekę i Borowice do grupy skalnej Słonecznik. Na odcinku pomiędzy Borowicami a Karpaczem żółte znaki są zastąpione czarnymi. Mimo że szlak wydaje się dość płaski, suma podejść przekracza 1400 m.

Szlak niebieski wschodnią częścią głównego grzbietu Karkonoszy

Długość 30 km, ↗ 1363 m, ↘ 1470 m,
czas przejścia 9–11 godz.

Przez wschodnią część głównego grzbietu Karkonoszy prowadzi szlak niebieski, który zaczyna się przy przystanku Karpacz Biały Jar, prowadzi obok Świątyni Wang do schroniska Samotnia w Kotle Małego Stawu, następnie wiedzie obok schroniska Strzecha Akademicka do Śląskiego Domu. Dalej pod Śnieżkę prowadzi brukowaną Drogą Jubileuszową, okrążającą łagodnie północne zbocza (omija wierzchołek Śnieżki, na który wprowadza tylko szlak czerwony). Podczas podejścia można obserwować ładne widoki na Kocioł Łomniczki i Czarny Grzbiet. Od węzła szlaków po zachodniej stronie wierzchołka Śnieżki szlak niebieski wiedzie dalej głównym grzbietem i po godzinie marszu osiąga Skalny Stół, skąd schodzi na przełęcz Okraj. Dalej biegnie wschodnimi podnóżami Karkonoszy do Niedamirowa, gdzie kończy się jego karkonoski odcinek. Dalej przez Lubawkę dociera w Góry Krucze, a w końcu do Wałbrzycha.

Szlak wschodnią częścią głównego grzbietu Karkonoszy
30 km · 9–11 godz.



▲ Droga Jubileuszowa na północnym stoku Śnieżki

▼ Drogowskaz turystyczny na Skalnym Stole





▲
Zamek Chojnik

Trasa rowerowa w Karkonoszach
w okolicy Szklarskiej Poręby ▼



Szlaki rowerowe

Podnóżami Karkonoszy, poza obszarem Karkonoskiego Parku Narodowego, prowadzi kilkanaście tras rowerowych wyznaczonych w okolicach Szklarskiej Poręby, Piechowic i Przesieki. Mają one od 8 do nawet 50 km długości. W czeskich Karkonoszach jeżdżą specjalne cyklobusy, a kolejki linowe są przystosowane do transportu rowerów na szczyty. Według informacji zamieszczonych na stronie internetowej Karkonoskiego Parku Narodowego turystyka rowerowa może być uprawiana na jego terenie na następujących trasach:

- szlakiem czerwonym do Schroniska Nad Łomniczką,
- drogą Urszuli do Betonowego Mostu,
- szlakiem niebieskim na Przełęcz Karkonoską i do schroniska Odrodzenie,
- w rejonie Jagniątkowa Drogą Sudecką od potoku Sopot do potoku Brocz.

Wymienione trasy są jednocześnie szlakami pieszymi i piesi mają na nich bezwzględne pierwszeństwo.

Ścieżki dydaktyczne

Karkonoski Park Narodowy wyznakował dziewięć ścieżek dydaktycznych:

- ścieżka dydaktyczna dla dzieci i młodzieży do ruin zamku Chojnik. Jej trzy warianty, wytyczone na północnym stoku góry Chojnik, zaczynają się i kończą przy budynku dyrekcji Karkonoskiego Parku Narodowego. Ich długość wynosi od 800 do 2800 m. Wybór ścieżki zależy od wieku i poziomu sprawności młodych turystów;
- ścieżka turystyczna Dolina Wilczego Potoku (3,5 km, 8 przystanków) biegnie w niemal płaskim terenie wzdłuż pętli prowadzącej szlakami wokół Centrum Informacyjnego KPN w Karpaczu. Na kolejnych przystankach można zgłębiać wiadomości o przyrodzie i geologii Karkonoszy;
- ścieżka przyrodnicza po ekosystemach leśnych (12,2 km, 6-7 godz., deniwelacja ok. 850 m, 20 przystanków) prowadzi od Karkonoskiego Banku Genów w Jeleniej Górze-Jagniątkowie na główny grzbiet Karkonoszy, a następnie do punktu początkowego;

- transgraniczna ścieżka przyrodnicza Polodowcowe dziedzictwo Karkonoszy (7,5 km, 5-6 godz., deniwelacja 235 m, 9 przystanków) jest wspólnym przedsięwzięciem zrealizowanym przez Karkonoski Park Narodowy oraz Krkonošský národní park. Zaczyna się przy schronisku Samotnia, prowadzi obok schroniska Strzecha Akademicka, a następnie przez Biały Jar, przełęcz Pod Śnieżką do schroniska Luční bouda. Po stronie polskiej przygotowano na niej cztery przystanki, a po stronie czeskiej pięć. Ze względu na bezpieczeństwo wskazane jest korzystanie z niej wyłącznie od maja do września;
- ścieżka przyrodnicza na Szrenicę (12 km, 5-6 godz., deniwelacja 680 m, 16 punktów dydaktycznych) zaczyna się w Szklarskiej Porębie obok Karkonoskiego Centrum Edukacji Ekologicznej. Prowadzi przez Wąwóz Kamieńczyka do granicy KPN, obok Wodospadu Kamieńczyka na Halę Szrenicką i dalej na Szrenicę. Najlepiej korzystać z niej od kwietnia do października;
- ścieżka geoturystyczna we wschodnich Karkonoszach (17 km, 8 godz., deniwelacja 802 m, 14 przystanków) pozwala poznać ciekawe pod względem geologicznym tereny wschodnich Karkonoszy. Zaczyna się przy budynku Centrum Informacyjnego Karkonoskiego Parku Narodowego w Karpaczu, następnie prowadzi do schroniska Nad Łomniczką, a dalej poprzez Kocioł Łomniczki na szczyt Śnieżki i dalej Czarnym Grzbietem do Sowiej Przełęczy, stamtąd na Skalny Stół i z powrotem na Sowią Przełęcz, skąd poprzez Sowią Dolinę schodzi do Karpacza;
- ścieżka Śląską Drogą na Śnieżkę (7 km, 3-4 godz. w jedną stronę, deniwelacja 870 m, 8 punktów dydaktycznych) wiedzie na najwyższy szczyt Karkonoszy od przystanku Biały Jar w Karpaczu;
- ścieżka przyrodnicza wokół Kotłów Wielkiego i Małego Stawu (8,5 km, 5-6 godz., deniwelacja 330 m, 9 punktów dydaktycznych) rozpoczyna się na Polanie i – zgodnie ze swą nazwą – prowadzi wokół polodowcowych kotłów Wielkiego i Małego Stawu, a kończy w miejscu startu;
- ścieżka przyrodnicza do wodospadu Szklarki (375 m, 10 minut, deniwelacja 11 m, 3 punkty dydaktyczne) rozpoczyna się na parkingu przy szosie Szklarska Poręba–Jelenia Góra i prowadzi przez wąwóz Szklarki obok schroniska Kochanówka do wodospadu Szklarki. Ta krótka i łatwa ścieżka jest wyposażona m.in. w podest widokowy dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Idealne miesiące na spacer to kwiecień–październik.

Atrakcje pasma

Ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe Karkonosze są najpopularniejszą wśród turystów grupą górską w Sudetach. W okolicach ich głównego grzbietu znajduje się siedem schronisk PTTK i kilka prywatnych. Po stronie czeskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy działa kilkanaście schronisk, a niektóre z nich to ogromne obiekty, w których może nocować nawet 150 osób.

Biały Jar

Głęboki jar w środkowej części Karkonoszy, podcinający północne zbocze Równi pod Śnieżką to nisza niwalna, czyli zagłębienie w powierzchni stoku utworzone w wyniku za-



▲ Wodospad Szklarki



▼ Biały Jar późną wiosną



▲
Willa Gerharta Hauptmanna
w Jagniątkowie

legania przez długi czas zlodowaciałej pokrywy śnieżnej. Pod wpływem erozji, będącej dziełem wód Złotego Potoku, nisza w dolnej części przekształciła się w jar. Jego dno znajduje się na wysokości 1150–1200 m n.p.m. Zbocza porasta kosodrzewina. Ze względu na ukształtowanie terenu w górnej części Białego Jaru gromadzi się duża ilość śniegu, która bywa niestabilna. 20 marca 1968 r. doszło tam do największej w polskich górach tragedii lawinowej. Na skutek zejścia ze stoków gigantycznej lawiny zginęło 19 osób, w tym 13 uczestników radzieckiej wycieczki z Kujbyszewa. Lawina miała ponad 700 m długości, około 80 m szerokości, a jej czoło osiągało wysokość 20–25 m.

U wylotu Białego Jaru rozpoczyna się żółty szlak do schroniska Strzecha Akademicka. Zboczami jaru, Śląską Drogą czarny szlak prowadzi przez Śląski Dom na Śnieżkę. Tą samą trasą wiedzie również ścieżka dydaktyczna Karkonoskiego Parku Narodowego. Ze względu na zagrożenie lawinowe wszystkie szlaki przez Białą Jar są zamknięte w okresie zalegania pokrywy śnieżnej.

Hala Szrenicka

Hala Szrenicka to wysokogórska łąka, która rozpościera się po obu stronach głównego grzbietu Karkonoszy, w jego zachodniej części. Pod koniec XVIII w. zbudowano tam chatę,

którą po latach przekształcono w schronisko. W 1910 r. tuż obok wzniesiono murowany hotel, 28 lat później rozbudowany i połączony galerią ze starym schroniskiem. Przed II wojną światową obiekt miał standard luksusowego hotelu górskiego. Po wojnie uruchomiono tam jedno z pierwszych polskich schronisk w Sudetach. Dziś zarządza nim PTTK.

Na hali panują doskonale warunki narciarskie, zbudowano liczne trasy zjazdowe, dwie kolejki krzesełkowe i kilka wyciągów. Obok schroniska biegnie czerwony Główny Szlak Sudecki oraz zielono znakowana Ścieżka nad Reglami, kończy się także Droga Przyjaźni Polsko-Czeskiej.

Jagniątków

Idealny jako baza wypadowa w Karkonosze Jagniątków dawniej był dużą wsią, a niedawno stał się dzielnicą Jeleniej Góry. Najcenniejszy zabytek to willa Gerharta Hauptmanna, nazywana przez pisarza Wiesenstein (dosł. kamień łkowy). Obecnie jest to siedziba Muzeum Miejskiego. Jej hol zdobią bajecznie kolorowe polichromie wykonane przez secesyjnego malarza Johanna Maximiliana Avenariususa z Gryfowa. Symboliczne malowidło prezentuje motywy z dzieł noblisty. Wewnątrz można obejrzeć ekspozycję pamiątek po pisarzu. Przez Jagniątków prowadzi kilka szlaków turystycznych, m.in. żółty z Piechowic do Borowic.

Hala Szrenicka
▼





Karkonoska Przełęcz

Niewysoka Karkonoska Przełęcz (Slezské sedlo; 1198 m n.p.m.) znajduje się w środkowej części głównego grzbietu Karkonoszy, pomiędzy Małym Szyszakiem a Śląskimi Kamieniami. Dzieli główny grzbiet Karkonoszy na dwie części. Składa się z dwóch położonych w pobliżu siebie przełęczy – Dołek (1178 m n.p.m.) i właściwej Przełęczy Karkonoskiej – rozdzielonych Ptasim Kamieniem (1213 m n.p.m.). Z obu stron na przełęcz prowadzą drogi asfaltowe. Po stronie polskiej szosa jest mocno zniszczona i zamknięta dla ruchu samochodowego, ale od strony południowej można wjechać samochodem lub komunikacją autobusową. Obie drogi są pozostałością niedokończonej Drogi Sudeckiej, której budowa zaczęła się w 1928 r., a przerwała ją II wojna światowa. Szosa miała połączyć śląską i czeską część Karkonoszy.

Po polskiej stronie nieco ponad przełęczą stoi Schronisko PTTK Odrodzenie, a nieopodal po czeskiej stronie kilka mniejszych obiektów gastronomicznych oraz hotel górski Špindlerova bouda, wzniesiony w 1824 r.

Przez Przełęcz Karkonoską prowadzą liczne szlaki turystyczne, przede wszystkim czerwony Główny Szlak Sudecki. Z Przesieki dochodzi na przełęcz szlak niebieski, a od skał Pielgrzymy zielony zwany Ścieżką nad Reglami, który dalej biegnie głównym grzbietem na zachód.

Karkonoski Park Narodowy

Pierwsze rezerваты przyrody na terenie obecnego parku narodowego powstały w 1933 r. i były to: Śnieżne Kotły, Czarny Kocioł, Kocioł Łomniczki, Kocioł Małego Stawu, Kocioł Wielkiego Stawu. Karkonoski Park Narodowy powołano 16 stycznia 1959 r., a ochroną objęto w nim przygraniczną część pasma górskiego od Mumlawskiego Wierchu (1219 m n.p.m.) na zachodzie po przełęcz Okraj (1046 m n.p.m.) na wschodzie oraz dwie enklawy – wodospad Szklarki i zamek Chojnik. Całkowita powierzchnia parku wynosi 59,5 km², a otuliny – 112,66 km². W 1963 r. w Czechach utworzono Krkonošský národní park o powierzchni 363,27 km². Symbolem Karkonoskiego Parku Narodowego jest dzwonek karkonoski przedstawiony na tle sylwetki Śnieżki.

▲
Przełęcz Karkonoska,
widok z okolic schroniska
Odrodzenie

▼
Schronisko PTTK Odrodzenie
ponad Przełęczą Karkonoską





▲
Świątynia Wang w Karpaczu

Od 1986 r. Karkonosze wraz z sąsiednimi Górami Izerskimi tworzą Obszar Chronionego Krajobrazu stanowiący strefę ochronną dla terenów Karkonoskiego Parku Narodowego. Podobną funkcję spełnia utworzony w 1989 r. Rudawski Park Krajobrazowy, stykający się z terenem Karkonoskiego Parku Narodowego od strony wschodniej. Obszary te, objęte różnymi formami prawnej ochrony, wraz z terenami czeskiego parku narodowego (Krkonoský národní park) i Parku Krajobrazowego Gór Izerskich (chráněná krajinná oblast Jizerské hory) stanowią jeden z najrozleglejszych kompleksów chronionych w Środkowej Europie. W 1992 r. oba parki stały się częścią przygranicznego rezerwatu biosfery UNESCO Karkonosze/Krkonoše o powierzchni ponad 600 km². Utworzony w polskich Karkonoszach obszar ochrony siedliskowej Natura 2000 chroni subalpejskie i reglowe torfowiska górskie, a także bory górnoreglowe będące siedliskiem licznych gatunków bezkręgowców.

Na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego wytyczono 10 ścieżek dydaktycznych: Na górę Chojnik, Dolina Wilczego Potoku, Po ekosystemach leśnych, Polodowcowe dziedzic-

two Karkonoszy, Na Szrenicę, Ścieżka geoturystyczna, Śląską Drogą na Śnieżkę, Wokół Kotłów Wielkiego i Małego Stawu, Do wodospadu Szklarki oraz We wschodniej części Karkonoszy. Wszystkie opatrzone tablicami informacyjnymi, wyznaczono też miejsca do odpoczynku.

Karpacz

Karpacz to, obok Szklarskiej Poręby, główne centrum turystyczne polskich Sudetów. Miasto usytuowane u stóp Karkonoszy, pod ich najwyższym szczytem – Śnieżką prawdopodobnie powstało jako osada poszukiwaczy złota. W dokumentach historycznych pojawiało się najczęściej przy okazji wojen. Kiedy w XVIII w. na Śnieżce wybudowano kaplicę św. Wawrzyńca, Karpacz znalazł się na szlaku turystyki pielgrzymkowej, a wraz z rozwojem turystyki w Sudetach stał się dogodną bazą wypadową. Popularność osady wzrosła po doprowadzeniu w 1895 r. linii kolejowej z Jeleniej Góry.

Obecnie ze względu na sporą liczbę wyciągów i nartostrad Karpacz tętni życiem także zimą. Jedną z największych jego atrakcji jest świątynia Wang wybudowana z sosnowych bali bez użycia gwoździ na przełomie XII i XIII w.

Logo Karkonoskiego Parku Narodowego
▼



w norweskiej miejscowości Vang. W XIX w., kiedy okazała się za mała, a jej remont zbyt kosztowny, postanowiono sprzedać obiekt, by móc sfinansować budowę nowego kościoła. Kupił ją Fryderyk Wilhelm IV, przewiózł w skrzyniach statkiem do Szczecina, a następnie do Berlina. Obiekt, który miał zostać wzniesiony na Wyspie Pawiej, ostatecznie 150 lat temu dotarł pod Karkonosze jako świątynia przeznaczona dla protestantów. Budowla reprezentuje skandynawską architekturę sakralną i jest unikatowym przykładem dawnej sztuki nordyckiej. Jej najstarszymi elementami są słupy i kolumny sosnowe – podobno z łodzi wikingów – pokryte pismem runicznym i motywami roślinnymi. Przed świątynią znajduje się kamienna dzwonnica, która ma chronić maleńką budowlę od podmuchów silnego wiatru wiejącego od strony Śnieżki. Na przykościelnym cmentarzu pochowany jest Tadeusz Różewicz.

W Karpaczu działają też interesujące Muzeum Sportu i Turystyki, Karkonoskie Tajemnice, czyli multimedialna ekspozycja przedstawiająca legendy Karkonoszy, oraz Muzeum Zabawek. W zasięgu pieszego spaceru z Karpacza znajdują się słynne zabytkowe schroniska: Strzecha Akademicka i Samotnia. Warto odwiedzić także Miejskie Muzeum Zabawek utworzone na początku lat 90. XX w. przez legendarnego animatora wrocławskiego Teatru Pantomimy Henryka Tomaszewskiego oraz Muzeum Sportu i Turystyki Regionu Karkonoszy. Turystom służy również zbudowany w 1959 r. a potem wielokrotnie modernizowany wyciąg krzesełkowy na Kopę, letni tor saneczkowy oraz Western City oferujące atrakcje rodem z Dzikiego Zachodu.

W Karpaczu rozpoczynają się liczne szlaki turystyczne, przede wszystkim prowadzące różnymi trasami na górującą ponad miastem Śnieżkę. Zielony szlak graniczny wiedzie od skałki Słonecznik na Przełęcz Lubawską.

Kocioł Łomniczki

Jest to jeden z kilku polodowcowych kotłów usytuowanych na północ od głównego grzbietu Karkonoszy. Ma kształt rozległej nisy, która podcina wschodnie zbocze Równi pod Śnieżką i północno-zachodnie zbocze Śnieżki.

Wysokość jego ścian wynosi około 100 m, a dno kotła znajduje się na wysokości 1100–1150 m n.p.m. Środkiem ściany kotła spływa potok Łomniczka, który niżej tworzy kilkanaście kaskad o łącznej długości 300 m. Kocioł objęto ochroną rezerwatową już w 1933 r., obecnie cały należy do obszaru ochrony ścisłej Karkonoskiego Parku Narodowego.

Przez Kocioł Łomniczki prowadzi czerwony Główny Szlak Sudecki, w dolnej części kotła, obok nieczynnego Schroniska Nad Łomniczką dołącza do niego szlak żółty z Karpacza Wilczej Poręby. Zimą ze względu na bardzo duże zagrożenie lawinowe szlaki przez Kocioł Łomniczki są zamknięte. Przy szlaku czerwonym, w połowie wysokości ścian kotła znajduje się symboliczny Cmentarz Ofiar Gór.

Kowarska Przełęcz

Szeroka i płytka Kowarska Przełęcz (727 m n.p.m.), oddzielająca Karkonosze od Rudaw Janowickich, znajduje się na północny wschód od głównego grzbietu Karkonoszy, około 4,5 km na południowy wschód od Kowar. Pod przełęczą przebiega jeden z najdłuższych w Polsce tuneli kolejowych (1025 m) na nieczynnej obecnie linii Kamienna Góra-Jelenia Góra. Przez przełęcz prowadzą szlaki: żółty z przełęczy Okraj do Czarnowa oraz niebieski z Przełęczy Lubawskiej do Kowar.



▲ Panorama Karpacza, w tle Karkonosze

Kocioł Łomniczki i część Równi pod Śnieżką, widok spod szczytu Śnieżki





▲
Skalny Stół, najwyższy szczyt
Kowarskiego Grzbietu

Kowarski Grzbiet

Usytuowany we wschodnich Karkonoszach krótki Kowarski Grzbiet (Střecha; 1281 m n.p.m.) na długości około 4 km od przełęczy Okraj do Przełęczy Sowiej wyznacza granicę polsko-czeską. Jego najwyższą kulminacją jest Skalny Stół (Tabule). W zboczach w średniowieczu wydobywano rudy żelaza, a w latach 50. XX w. – uran. Ściśle grzbietem wiedzie szlak niebieski prowadzący wschodnią częścią głównego grzbietu Karkonoszy. Południowe zbocze trawersuje znakowana czerwono Droga Przyjaźni Polsko-Czeskiej.

Lasocki Grzbiet

Lasocki Grzbiet (Pomezňí hřeben; 1188 m n.p.m.) ma około 9 km długości i znajduje się w najbardziej wysuniętej na wschód części Karkonoszy. W odróżnieniu od innych karkonoskich grzbietów ma przebieg południkowy. Rozpościera się pomiędzy przełęczami Kowarską i Okraj na północy a Bramą Lubawską ze źródłami rzeki Bóbr na południu, wyznaczając na tym odcinku granicę polsko-czeską. Najwyższym wzniesieniem Lasockiego Grzbietu jest Łysocina (Lysečina; 1188 m n.p.m.). Grzbiet porośnięty jest lasem – wyżej zniszczonym górnoreglowym, niżej – pierwotnym lasem mieszanym. Po czeskiej stronie, w pobliżu miejscowo-

ści Malá Úpa znajduje się kilka schronisk, hoteli i wyciągów narciarskich. Ściśle grzbietem prowadzi zielony szlak graniczny z Karpacza do Tłumaczowa, po wschodnim zboczu – niebieski z przełęczy Okraj do Lubawki, żółty z Jarkowic na grzbiet oraz czerwony z przełęczy Okraj do węzła szlaków pod Łysociną.

Lubawska Przełęcz

Oddzielająca Karkonosze od Gór Kamiennych Lubawska Przełęcz (Královecké sedlo; 516 m n.p.m.) to rozległe obniżenie w Bramie Lubawskiej, największe w głównym, wododziałowym grzbiecie Sudetów. Przez przełęcz prowadzi międzynarodowa droga, obok przebiega także linia kolejowa z Jeleniej Góry do Trutnova. Wzdłuż granicy wiedzie zielony szlak z Karpacza do Tłumaczowa.

Łabski Szczyt

Łabski Szczyt (Violík lub Labský štít; 1471 m n.p.m.) usytuowany w zachodniej części głównego grzbietu Karkonoszy, na granicy polsko-czeskiej, pomiędzy Szrenicą na zachodzie a Śnieżnymi Kotłami na wschodzie, to czwarty pod względem wysokości polski szczyt Karkonoszy. Na zboczach od polskiej strony, na wysokości 1168 m n.p.m. znajduje się Schronisko PTTK Pod Łabskim Szczytem, jedno z najstarszych w Karkonoszach. Po czeskiej stronie,

Łabski Szczyt
▼



na południowo-zachodnim stoku, około 400 m od grzbietu biją źródła Łaby. Doprowadza tam wygodna asfaltowa ścieżka, którą można wjechać rowerem, a nawet wózkiem inwalidzkim, dlatego jest tam zwykle wielu turystów.

Wierzchołek Łabskiego Szczytu ma kształt niewysokiego kamiennego stożka i jest niedostępny. Jest to teren ochrony ścisłej ze względu na występujące tam unikatowe porosty. Kilkadziesiąt metrów na południe od wierzchołka przechodzi czerwony Główny Szlak Sudecki, jednocześnie wyznaczający Drogę Przyjaźni Polsko-Czeskiej.

Mały Staw

To polodowcowe jezioro jest usytuowane w środkowej części głównego grzbietu Karkonoszy, na wysokości 1183 m n.p.m., w głębokim polodowcowym Kotle Małego Stawu, u podnóża Równi pod Śnieżką i sąsiadującego z nią szczytu Smogorni (1489 m n.p.m.). Ściany kotła osiągnęły około 200 m wysokości, są pocięte żlebami i porośnięte bogatą roślinnością alpejską.

Mały Staw ma głębokość około 7,3 m, długość jego linii brzegowej wynosi 756 m, a powierzchnia – 2,881 ha. Charakteryzuje się wyjątkowo czystą i przejrzystą wodą, latem osiągnęła temperaturę maksymalnie 14°C. Nad brzegiem stoi jedno z najpiękniejszych karkonoskich schronisk – Samotnia. Na zamykającym od północy Kocioł Małego Stawu garbie morenowym, na wysokości 1158 m n.p.m. stoi dawny Domek Myśliwski, w którym działa Punkt Informacyjny Karkonoskiego Parku Narodowego. Brzegiem stawu obok schroniska przechodzi niebieski szlak turystyczny z Karpacza na Śnieżkę.

Okraj

Przełęcz Okraj (1046 m n.p.m.) znajduje się w głównym grzbiecie Karkonoszy, w jego wschodniej części, pomiędzy grzbietami Kowarskim a Lasockim. Prowadzi przez nią asfaltowa droga łącząca Jelenią Górę z Trutnovem. Nieco poniżej przełęczy po stronie czeskiej znajduje się osada Pomezní Boudy, gdzie działają restauracje oraz pensjonaty. Po polskiej stronie tuż obok przełęczy stoi Schronisko PTTK Na Przełęczy Okraj.



Na przełęczy rozpoczyna się oznakowana czerwono Droga Przyjaźni Polsko-Czeskiej oraz zielony szlak graniczny, a także niebieski, który wiedzie wschodnią częścią głównego grzbietu Karkonoszy. Kończy się tam szlak żółty z Trzcińska przez Rudawy Janowickie i Przełęcz Kowarską.

Pielgrzymy

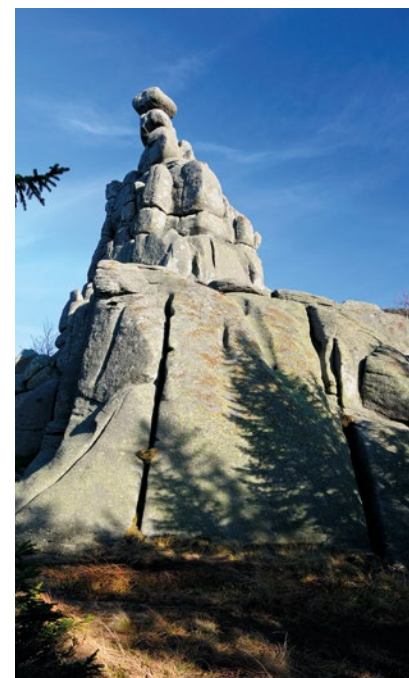
Grupa skał zlokalizowana w środkowej części głównego grzbietu Karkonoszy, na północno-wschodnim zboczu Smogorni, na wysokości 1204 m n.p.m., zbudowana jest z granitu karkonoskiego. Najwyższe skały osiągają 25 m wysokości. Obok nich przechodzi szlak żółty z Borowic do sąsiedniej skałki Słonecznik, zaczyna się też oznaczona zielonymi znakami Ścieżka nad Regłami.

Równia pod Śnieżką

Ten rozległy płaskowyż rozpościera się na wysokości 1400-1446 m n.p.m. na głównym grzbiecie Karkonoszy, na zachód od Śnieżki. Otaczają go polodowcowe kotły: od północy Małego Stawu i Biały Jar, od północnego wschodu – Łomniczki, od południa Upska Jama, a od południowego zachodu – Dolina Białej Łaby (Důl Bílého Labe). Z geologicznego punktu widzenia Równia pod Śnieżką to po-

▲ Mały Staw i schronisko Samotnia; powyżej widoczne schronisko Strzecha Akademicka, a w tle szczyt Śnieżki

▼ Grupa skalna Pielgrzymy





▲
Samotnia, czyli Schronisko PTTK
im. Waldemara Siemaszki

Samotnia i Mały Staw



wierzchnia zrównania, relikty równiny sprzed wypiętrzenia Karkonoszy. Jest to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym obszarów w Karkonoszach. Powstały tu rzadkie subalpejskie torfowiska o miąższości dochodzącej do 2 m, wyżej rośnie karłowata kosodrzewina, występuje też szereg rzadkich roślin, w tym reliktywów polodowcowych, takich jak malina morszka, oraz endemitów.

Równię pod Śnieżką mniej więcej w połowie przecina granica polsko-czeska. W pobliżu stoją dwa schroniska: po stronie polskiej Śląski Dom, po czeskiej – Luční bouda. Przez Równię wiedzie kilka szlaków turystycznych, m.in. czerwony Główny Szlak Sudecki, który na tym odcinku jest jednocześnie Drogą Przyjaźni Polsko-Czeskiej, niebieski z Karpacza Górnego na Śnieżkę oraz zwany Śląską Drogą czarny szlak z Karpacza na Śnieżkę.

Samotnia

Schronisko PTTK im. Waldemara Siemaszki wybudowano w jednym z najpiękniejszych miejsc Karkonoszy – nad brzegiem Małego Stawu. Obecny budynek z charakterystyczną wieżycz-

ką i zawieszonym w niej dzwonem pochodzi z końca XIX w. W latach 20. XX w. zbudowano drogę łączącą Samotnię ze Strzechą Akademicką. Długoletnim dzierżawcą i gospodarzem schroniska był Waldemar Siemaszko, znany popularyzator turystyki i narciarstwa, pod którego kierownictwem Samotnia stała się jednym z najbardziej popularnych i najczęściej nagradzanych schronisk górskich w Polsce. Obok prowadzi niebieski szlak z Karpacza Górnego na Śnieżkę. Po około 15 minutach marszu tym szlakiem dociera się do kolejnego schroniska PTTK – Strzechy Akademickiej.

Stonecznik

Ta wysoka na 12,5 m granitowa skałka o oryginalnym kształcie wznosi się w środkowej części głównego grzbietu Karkonoszy, na północno-wschodnim zboczu Smogorni, na wysokości 1423 m n.p.m. Ze względu na położenie w pobliżu grzbietu jest widoczna z niemal całej Kotliny Jeleniogórskiej. W podgórskich wsiach – Podgórzynie, Przesiece i Borowicach – słońce wznosiło się ponad skałą dokładnie w południe i stąd wzięła się jej nazwa. Ze względu na



LICZYRZEPA

Postać legendarnego Liczyrzepy pojawia się w opowieściach i legendach w całych Sudetach, na terenie Polski, Niemiec i Czech. Wywodzi się z pogańskich wierzeń i jest związana z kultem źródeł Łaby. Opowieści o tajemniczym Duchu Gór były przekazywane z pokolenia na pokolenie, powstało o nim wiele prac naukowych, napisanych przez historyków sztuki i literatury, etnografów oraz mitografów. Postać pojawia się też w pracach artystycznych i literaturze.

Jego dziwne imię wyjaśnia jedna z najpopularniejszych karkonoskich legend. Duch Gór zakochał się w świdnickiej księżniczce i postanowił się z nią ożenić, nie zważając na to, że jest już zaręczona z kimś innym. Porwał ją do swego królestwa, ale nieszczęśliwa panna obmyśliła plan ucieczki. Kazała mu liczyć rzepy na polu i w tym czasie uciekła. Od tego czasu potężny Duch Gór nazywany był nieco pogardliwie Liczyrzepą.

Liczyrzepa, Karkonosz, Rübezahl i Duch Gór to ta sama postać, która pod różnymi nazwami pojawia się w wielu legendach związanych z Górami Stołowymi i Masywem Śnieżnika, ale najbardziej popularny jest w Karkonoszach, o czym świadczy jedno z jego imion.

oryginalny kształt krążyły o niej legendy, przede wszystkim o Liczyrzepie, który podobno miał tam swoją siedzibę.

Obok Słonecznika wiedzie czerwony Główny Szlak Sudecki, zaczynają się też szlaki zielony graniczny oraz żółty do Borowic.

Smogornia

Smogornia (Stříbrný hřbet; 1491 m n.p.m.) to trzeci pod względem wysokości szczyt polskiej części Karkonoszy. Znajduje się w środkowej części ich głównego grzbietu i nieznacznie

wznosi się ponad Równię pod Śnieżką. Od północy i północnego wschodu Smogornię podcina kilka polodowcowych kotłów, w tym Smogorni, Wielkiego Stawu oraz Małego Stawu. Przez szczyt nie prowadzi żaden szlak. Od północy, ponad krawędzią kotłów, zbocze trawersuje czerwony Główny Szlak Sudecki. Granica polsko-czeska przechodzi kilkadziesiąt metrów na południe od szczytu.

Strzecha Akademicka

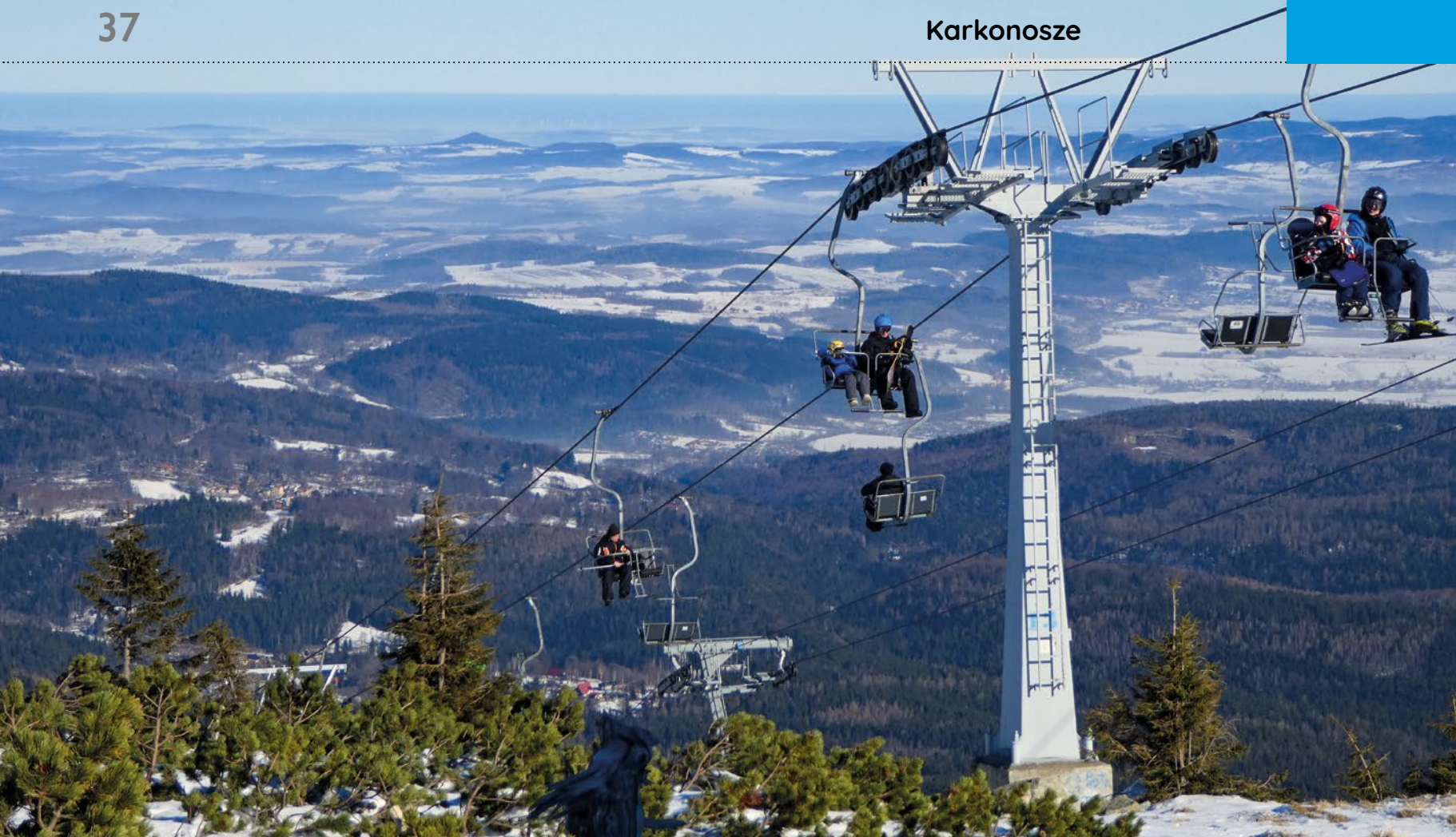
Schronisko PTTK Strzecha Akademicka stoi poniżej Równi pod Śnieżką, na grzbiecie pomiędzy Kotłem Małego Stawu i Białym Jarem. Pierwszy schron – skromna pasterska buda – powstał w tym miejscu w I połowie XVII w. Budynek przez długie lata nosił nazwę Budy Hampla od nazwiska długoletniego właściciela i jego potomków. Pierwsi właściciele schroniska słynęli z wyrobu znakomitej wódki z szypek jodły, warzenia piwa oraz gry na rogu. We wrześniu 1790 r. w budzie nocował J.W. Goethe, który przybył podziwiać tam wschód słońca. Obecne schronisko pochodzi z czasów ostatniej rozbudowy w 1912 r. W tych czasach wielką atrakcją były zjazdy rogowymi saniami torem saneczkowym prowadzącym aż do Karpacza, wzdłuż obecnego żółtego szlaku. Po wojnie obiekt przejęło stowarzyszenie YMCA z Krakowa, potem prowadzili je studenci wyższych uczelni krakowskich. Od 1957 r. Strzecha Akademicka jest własnością PTTK. Obok schroniska wiedzie niebieski szlak z Karpacza Górnego na Śnieżkę oraz żółty z Karpacza do Kotła Białego Jaru. Nieopodal znajduje się górna stacja kolejki krzesełkowej na Kopę.

Szklarska Poręba

Rozległa miejscowość wypoczynkowa położona na północ od głównego grzbietu Karkonoszy, w dolinie rzeki Kamiennej oraz jej dopływów Kamieńczyka i Szklarki jest ważnym ośrodkiem wypoczynkowym i narciarskim. Jej nazwa pochodzi od istniejących tam od XIV w. hut szkła. Osada została założona w średniowieczu przez joannitów ze Strzegomia. W XVI w. opanowano tam technologię pozyskiwania szkła we-neckiego. Równolegle rozwijało się górnictwo,

Schronisko PTTK Strzecha Akademicka oraz Wielki Staw (na pierwszym planie) i Śnieżka (w tle)





głównie pirytów, i związany z nim przemysł. Na początku XIX w. Szklarska Poręba była jedną z największych sudeckich wsi i już wtedy w jej okolicach uprawiano narciarstwo. Pionierami byli m.in. Franz Pohl, założyciel huty Józefina (dziś huta Julia), oraz Wanda Bibrowicz – tkaczka artystyczna nazywana królową śniegu. W 1900 r. w Szklarskiej Porębie założono klub narciarski Wichura (Windsbraut), pierwszą tego typu organizację na Dolnym Śląsku.

Obecnie Szklarska Poręba to największy ośrodek narciarski w polskich Karkonoszach, na co dowodem jest ponad 20 km tras i duża liczba nowoczesnych wyciągów. Najwyżej położoną dzielnicą Szklarskiej Poręby są Jakuszyce, znajdujące się już w Górach Izerskich.

Ze Szklarskiej Poręby wiodą szlaki m.in. na Szrenicę i do schroniska Pod Łabskim Szczytem w Karkonoszach oraz do dwóch wodospadów: najwyższego w polskich Sudetach Kamieńczyka i Szklarki.

W Szklarskiej Porębie warto zwiedzić muzeum urządzone w domu, w którym na przełomie XIX i XX w. mieszkali pisarze Gerhart

i Carl Hauptmannowie. Ciekawe są też prywatne Muzeum Mineralogiczne oraz niewielkie Muzeum Energetyki z siedzibą w budynku zabytkowej elektrowni wodnej nad Kamienną.

Szklarska Przełęcz

Niska Szklarska Przełęcz (Novosvětský pro- myk; 886 m n.p.m.) oddziela Karkonosze od Gór Izerskich. Przebiega przez nią droga łącząca Szklarską Porębę z Harrachovem oraz linia kolejowa z Wrocławia do Pragi. Przez przełęcz przechodzi zielony szlak turystyczny Ścieżka nad Reglami, który w kierunku zachodnim prowadzi na Rozdroże Izerskie w Górach Izerskich.

Szrenica

Szrenica (1362 m n.p.m.) to najbardziej wysunięty na zachód wysoki szczyt karkonoski. Jej wierzchołek wznosi się w głównym grzbiecie Karkonoszy około 200 m na północny wschód od granicy polsko-czeskiej. Pod samym szczytem znajduje się schronisko Szrenica, niżej, na Hali Szrenickiej stoi Schronisko PTTK na Hali Szre-

▲
Ośrodek narciarski
SkiArena Szrenica
w Szklarskiej Porębie

Schronisko na szczycie Szrenicy
▼





▲
Budynek Obserwatorium
Wysokogórskiego IMiGW
na Śnieżce

nickiej. U podnóża, obok Wodospadu Kamieńczyka działa prywatne schronisko Kamieńczyk. Prawie pod sam wierzchołek Szrenicy turystów dowozi dwuetapowa kolejka linowa ze Szklarskiej Poręby (2760 m długości i 600 m różnicy wzniesień). Na pobliski Święteczny Kamień wjeżdża sześcioposobowa kolejka krzesełkowa Karkonosz Express. Ze szczytu do Szklarskiej Poręby można zjechać kilkoma nartostradami.

W pobliżu wierzchołka, wzdłuż granicy państwa prowadzi czerwony Główny Szlak Sudecki. Z jego drugiej strony wiedzie Ścieżka nad Reglami (znaki zielone). Oba szlaki łączy krótki szlak czarny przechodzący przez sam szczyt, obok schroniska Szrenica.

Śnieżka

Śnieżka (Sněžka; 1603 m n.p.m.) to najwyższy szczyt Karkonoszy, a zarazem całych Sudetów oraz Czech. Jej wierzchołek ma kształt nieregularnej trójbocznej piramidy i wznosi się około 200 m nad otaczające go zrównania wierzchowińowe, m.in. Równię pod Śnieżką. Skalny stożek jest zbudowany z hornfelsów – skał metamorficznych o bardzo dużej odporności na procesy wietrzenia. Główną część Karkonoszy

tworzą granity, co oznacza, że Śnieżka jest twarzielcem, czyli odosobnionym wzgórzem zbudowanym z twardszych skał niż jego otoczenie, dzięki czemu wolniej poddaje się procesom erozji. Szczyt Śnieżki pokrywa skalne rumowisko. Panują tam wyjątkowo surowe warunki meteorologiczne. Średnia roczna temperatura wynosi tylko 0–4°C. Często występują silne huragany, z prędkością wiatru powyżej 200 km/godz.

Pierwsze turystyczne wejście na Śnieżkę odnotowano w połowie XV w. W 1681 r. hrabia Leopold von Schaffgotsch, właściciel śląskiej części Karkonoszy, zbudował na szczycie kaplicę św. Wawrzyńca i ofiarował ją cystersom. W miarę wzrostu zainteresowania Śnieżką w latach 1824–1850 kaplica zaczęła pełnić funkcję schroniska. Wydana w 1873 r. widokówka z rysunkiem Śnieżki była prawdopodobnie pierwszą pocztówką na świecie. Najśłynniejszy obiekt na wierzchołku to widoczny z daleka budynek Obserwatorium Wysokogórskiego IMiGW przypominający statek kosmiczny. Widoczne z daleka trzy połączone dyski, zbudowane w latach 1966–1974, to symbol Śnieżki. Część zabytko-

▼
Śnieżka, widok z rejonu Równi
pod Śnieżką; niżej, po lewej
schronisko Śląski Dom

